

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:	SECRETARIS:	PENNINGMEESTER:	REKENING:
A. VAN ISEGHEM	J.B. DREESEN	J.P. FALISE	750-9109554-54 of
IJzerstraat 1	Rode Kruisstraat 4	H. Serruyslaan 78/19	000-0788241-19
8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

JAARGANG 19 Nr. 5 mei 1990

VOOR DE INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER, ZIE DE LAATSTE BLADZIJDE.

MEI - JUNI en ZOMERACTIVITEITEN

De Oostendse Heemkring De Plate heeft de eer en het genoegen zijn leden en andere belangstellenden uit te nodigen tot de volgende activiteiten.

MEI I - ACTIVITEIT

In het kader van de reeks KEN UW STAD brengen wij op

zaterdag 19 mei 1990 om 14u30

onder leiding van onze kerkenkenner bij uitstek, de heer J.P. FALISE een bezoek aan de Anglicaanse Kerk in de Langestraat, Oostende.

Als Oostendenaar kennen wij allen het roodachtig gebouw op het uiteinde van de Langestraat, tegen de Kade, als de Anglicaanse Kerk van Oostende. Wij weten dat voor een paar jaar het plafond naar beneden is gekomen en dat het geruime tijd geduurd heeft alvorens dit euvel hersteld werd. Als een blijk van pluralisme heeft de Anglicaanse Gemeenschap van Oostende een tijdlang zijn diensten gecelebreerd in de Capucienenkerk. Tot daar gaat de kennis van de meesten onder ons.

De Anglicaanse kerk werd op 23 januari 1865 door bisschop Samuel WILBERFORCE ingewijd en sedertdien de Anglicaanse gemeenschap te Oostende trouw gediend. De eerste pogingen om een Anglicaanse kerk te Oostende op te richten dateerden echter van 1783. Door de inval van de Fransen kwam het initiatief echter niet van de grond. Het werd met succes hernomen na de nederlaag van Napoleon. Een ware bloeiperiode zette zich echter in na 1830, bijzonder omdat onze eerste koning de Anglicaanse gemeenschap zeer genegen was.

De rest laten we over aan de heer J.P. FALISE die over het onderwerp en over de kerk een massa te vertellen heeft.

Verzameling voor de kerk om 14u15. Als U wilt weten hoe ze er uitziet en wat er over te vertellen is dan is het nu het moment.

MEI II - ACTIVITEIT

op donderdag 31 mei 1990 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr Colenstraat 6.

Een voordracht met documentatiemateriaal en projectie met als onderwerp

DE HISTORISCHE GEOGRAFIE VAN HET WEST-VRIJE

De spreker : de heer Maurits COORNAERT, historicus.

Het West-Vrije was oorspronkelijk dat gedeelte van het Vrije van Brugge waarin wij momenteel wonen. De heer COORNAERT handelt voor- eerst over de situatie van de kuststreek vóór de inpoldering. Vele personen hebben er moeite mee om in te zien dat de huidige duinen en dijken ca. 10 eeuwen geleden nog niet bestonden. De brede strand- vlakke bestond uit schorregronden waarop alleen schapenkudden graas- den. Zulke gronden konden alleen door middel van een zeekering gewonnen worden.

De landwinning gebeurde echter niet zonder een oktrooi van de graaf, en zonder voorafgaand akkoord tussen de belangstellenden. Deze stichtten een gemeenschap, een watering, die de gewonnen grond verdeelde. Na de landwinning kwam de ontginning en de bewoning aan de beurt. Het gewest tussen de IJzer en de Dijk van de Blankenberg- se Watering werd verdeeld in twee ambachten, het WOUTERMANSAMBACHT en het CAMERLINCKX AMBACHT, die elk een waterschap vormden. Naarma- te de bevolking steeg werden nieuwe parochies gesticht. Die evolutie vorderde van de Zandstreek uit, en reikte tenslotte tot de grens van het vasteland, d.w.z. tot de oudste zeedijk die op de Streep of de Plaat lag. Deze parochies, waaronder er twee stadsrechten verkregen, OOSTENDE en LOMBARDSIJDE, krijgen zijn bijzondere aandacht.

Dus U voelt het al; deze avond gaan we terug naar de verre oorsprong van onze huidige streek. We kennen de heer COORNAERT voor de dege- lijkheid van zijn kennis en de gegevens die hij ons zal verstrekken, zodat we deze voordracht niet mogen missen.

Zoals steeds is de voordracht vrij en toegankelijk voor iedereen. Men zegge het voort en zorg dat je erbij bent.

JUNI - ACTIVITEIT

Studiereis naar de voornaamste kastelen van het Brugse

Wij starten op

zaterdag 9 juni 1990 om 09u00 stipt

van op de parking voor het Gerechtshof, Canadaplein, Oostende.

Na een vlotte rit, en een even vlotte blik op de VOSSEBURG, geldt onze eerste stop de Sint-Trudo Abdij Male, het voormalig slot van de graven van Vlaanderen, thans abdij van de zusters Kanunnikessen van het Heilig Graf. De meestertoren dateert uit de 14de - 15de eeuw. Het kasteel kende, na de graven van Vlaanderen die het bewoon- den van Filips van de Elzas tot Maria van Bourgondië, veel andere bewoners tot het in 1954 na restauratie betrokken werd door de zusters van het H. Graf van Brugge.

Over de stenen brug, die de vroegere ophaalbrug vervangt, komt men in de schemerige hal. Het schaarse daglicht valt door hoge getraliede vensters en speelt zijn spel over de oude schorrenvloer, de ruwe muren, de open haard, de balkenzoldering. Voor de geboeide toeschouwer is het alsof lang vergeten herinneringen weer levend worden : hier klopt nog steeds het hart van Vlaanderen. Wij worden rondgeleid door de Abdis, een historicus "herself".

Tegen 12u30 steken wij onze voeten onder tafel in het BAKKERSHOF te Loppem waar we te gast zijn bij de heer en mevrouw CHANTELOUP (wat een naam).

Op het menu staan :

Aperitief van het huis
Soep met groenten van de dag
Varkensgebraad met 3 soorten verse groenten
Frieten of kroketten
Koffie en gebak

Het middagmaal is in de prijs inbegrepen, dranken echter niet.

Omstreeks 14u30 worden we verwacht in het Kasteel te Loppem. Het kasteel dagtekent uit 1859 en vormt een enig geheel; gebouwen, be-
meubeling en versiering werden ontworpen door dezelfde kunstenaar,
Jean Bethune (1821-1894), schepper van de Vlaamse neo-gotische
stijl. Plaatselijke ambachtslieden stonden in voor de verwezenlij-
king. In het kasteel zijn schilderijen vooral uit de 16de en 17de
eeuw te zien, naast beeldhouwwerk uit de 15de en 16de eeuw, aarde-
werk, porcelein, enz.

Koning Albert verbleef er met zijn familie van 24 oktober tot 21
november 1918. Hier werd de "regering van Loppem" gevormd en werden
twee beslissingen met historische betekenis genomen; het algemeen
kiesrecht en de vernederlandsing van het hoger onderwijs in Vlaande-
ren. Het kasteel is eigendom van de Stichting Jean van Caloen. Bij
het kasteel hoort een romantisch park van 20 hectaren. We worden
in het kasteel rondgeleid door een gids.

We schepen terug in aan boord van onze Ginocar en verplaatsen ons
naar het Kasteel Tudor waar we de Kruidentuin bezoeken.

Alvorens de terugweg aan te vatten, verpozen we even, voor een
glas en een plas, in het Café-Restaurant van de "Lac van Loppem",
waar we op een boogscheut van de autostrade, zonder lawaaihinder,
een mooie brok natuur ontdekken.

Traditioneel zijn we tussen 19 en 20 uur terug in Oostende.

Inschrijven voor deze reis kan door storting van 790 ₣ (zevenhonderd
negentig ₣) op rekening 000-0507753-55

Jan Dreesen
Rode Kruisstraat 4 - Oostende

met vermelding "Platereis 9 juni 1990 met x personen".

In deze prijs is begrepen autocarreis, toegang en gidsen tot de
twee kastelen en de Kruidentuin en het middagmaal.

De inschrijvingen moeten gebeuren vóór 1 juni 1990.

Er zijn maximum 54 plaatsen. Die eerst komt, eerst maalt. Dus zorg
dat je op tijd zijt.

ZOMERACTIVITEIT

Uitzonderlijk voorzien wij een zomeractiviteit omdat er in deze
periode een prachttentoonstelling loopt in het Museum voor Schone
Kunsten van onze stad.

Onder leiding van de heer Norbert HOSTYN, Stadsconservator bezoeken
wij op zaterdag 14 juli 1990 om 10u30 de tentoonstelling

GERARD HOLMENS - JEAN-JACQUES SOENEN

Deze twee Oostendse kunstenaars zijn voldoende gekend om een derge-
lijke gelegenheid zeker niet te missen. Bijeenkomst op de binnen-
plaats van het Feest- en Cultuurpaleis om 10u15. Men zegge het voort.
Wij wensen onze leden en familie een prettige zomer.

J.B. DREESEN

DE ODYSSEE VAN LOODSBOOT 18

door Jean Pierre FALISE

Op 10 mei 1940 verklaarde nazi-Duitsland de oorlog aan België en viel onmiddellijk ons land binnen. De bevolking geraakte in paniek en trachtte zo vlug mogelijk het land te verlaten. De stemming was, zoals in 1914, Frankrijk.

Opdat de vloot van het Zeewezen (mailboten, loodsboten, tenders, enz.), niet in de handen van de vijand zou vallen verlieten deze schepen, enkele dagen na het uitbreken van de vijandelijkheden, de haven van Oostende. De bemanning kreeg de toelating hun familie in te schepen. Bovendien kregen de andere personeelsleden van het Zeewezen en hun familie eveneens de toestemming om met deze schepen mee te varen. Dit verklaart waarom er aan boord van de loodsboot 18 in het totaal 120 personen, meestal met hun hebben en goed, ingescheept waren.

Dat de vlucht van deze schepen niet vlekkeloos verliep is goed te begrijpen. Frankrijk, dat beschouwd werd als een "veilig" land, werd bijna even vlug onder de voet gelopen als België. De toestand was bovendien chaotisch. Onze schepen werden dus van het kastje naar de muur gestuurd. Sommige schepen bleven in Frankrijk, anderen bereikten uiteindelijk Engeland.

De odyssee van één van deze schepen, loodsboot 18, wordt hieronder weergegeven. Het verslag werd opgemaakt aan de hand van het logboek.

ZATERDAG 18 MEI 1940

Op 18 mei bestaat de bemanning van loodsboot 18 uit :

- 1 loodsschipper
- 1 stuurman
- 6 matrozen
- 1 machinist
- 2 hulpmachinisten
- 1 stoker

Buiten 4 loodsen, die eveneens aan boord zijn, zijn er nog 104 personen ingescheept.

Loodsboot 18 verlaat om 16.50 u de haven van OOSTENDE. Ze volgen de koers, hun opgegeven door de Marine, en stevenen richting DUINKERKE waar ze om 19.35 u aankomen.

Daar ontvangen ze zeilaanwijzingen tot BOULOGNE. Om 20.00 u verlaat het schip de haven van DUINKERKE en gaat een 50-tal minuten later ten anker vóór GREVELINGEN.

Terwijl ze voor GREVELINGEN liggen worden ze bestookt door duitse vliegtuigen en 3 bommen ontploffen in de nabijheid van het schip. Niemand wordt gekwest.

ZONDAG 19 MEI 1940

Om 04.30 u in de morgen wordt het anker gelicht en vaart het schip richting BOULOGNE waar het om 07.30 u aankomt. Het blijft ten anker vóór BOULOGNE en blijft wachten op verdere orders.

18.35 u : ze ontvangen orders om te vertrekken naar LE HAVRE. Het anker wordt gelicht. Later ontvangen ze orders om naar CAEN te varen.

MAANDAG 20 MEI EN DINSDAG 21 MEI 1940

Op de rede van OUIESTREHAM (de voorhaven van CAEN) neemt het schip

om 10.40 u een loods aan boord en om 13.25 u is het vastgemeerd aan de kade van CAEN.

Het schip blijft in de haven van CAEN tot en met dinsdag 21 mei.

WOENSDAG 22 MEI 1940

Om 09.00 u ontvangen ze orders om te vertrekken naar SINT-VAAST en om 10.20 u worden de trossen losgelegd.

Langs de POINTE DE VER, het PLATEAU VAN CALVADOS en het eiland SAINT-MARCOUF varen ze naar hun bestemming. Om 17.35 u gaan ze op de rede van SINT-VAAST voor anker.

DONDERDAG 23 MEI 1940

Om 16.00 u wordt het anker gelicht en het schip vertrekt richting SAINT-MALO.

Langs BARFLEUR en de vuurtoren van CAP LEVY gaan ze richting CAP DE LA HAGUE waar ze orders ontvangen om naar CHERBOURG te varen.

Om 21.55 u gaat het schip ten anker binnen de rede van CHERBOURG maar om 23.15 u ontvangen ze orders om het anker op te halen en ten anker te gaan buiten de rede van FORT-CENTRAL (CHERBOURG).

VRIJDAG 24 MEI 1940

Om 08.40 u ontvangt de schipper orders om te vertrekken naar SAINT-MALO.

Varend langs CAP DE LA HAGUE, de eilanden ALDERNEY, SARK en JERSEY en het PLATEAU DES MINQUIERS bereikt de loodsboot, rond 17.00 u de rede van SAINT-MALO. Een loods en de zeepolitie komen aan boord en om 19.45 u meert het schip aan de kade van SAINT-MALO.

ZATERDAG 25 MEI TOT EN MET WOENSDAG 29 MEI 1940

Het schip blijft in de haven van SAINT-MALO.

Nota : Op 28 mei 1940 capituleert het Belgisch leger. Waar de Belgen tot nu toe beschouwd werden als bondgenoten worden ze plots beschouwd als "verraders". Er ontstaan spanningen tussen de Belgische vluchtelingen en de Franse autoriteiten. Op 29 mei 1940 ontvangen ze het bevel dat alle ingescheepte personen, uitgenomen de eigenlijke bemanning, het schip moeten verlaten. Ze worden op transport gezet richting "het zuiden van Frankrijk" ! Vele personen kwamen inderdaad in het "diepe" zuiden van Frankrijk terecht o.a. te MONTPELLIER en SÈTE. Sommigen onder hen kwamen in de loop van de maand augustus terug in België.

DONDERDAG 30 MEI EN VRIJDAG 31 MEI 1940

Om 12.15 u vertrekt de loodsboot met bestemming CHERBOURG. Op dit ogenblik bestaat de bemanning uit 11 leden + 2 chef-loodsen die ingescheept werden.

Na enkele uren ten anker op de rede gelegen te hebben varen ze uiteindelijk af om 17.10 u. Het schip neemt de O.323 op sleeptouw.

Opnieuw varen ze langs het PLATEAU DES MINQUIERS, JERSEY, SARK, ALDERNEY en CAP DE LA HAGUE om op vrijdag 31 mei 1940 om 05.55 u aan te komen vóór CHERBOURG. Daar wordt de sleep gelost en om 08.45 u ligt de loodsboot vastgemeerd aan de kade.

ZATERDAG 01 JUNI TOT EN MET MAANDAG 17 JUNI 1940

Op zaterdag 01 juni 1940 krijgt de bemanning het bevel dat ze het

schip moeten verlaten. Ze worden eveneens naar het zuiden van Frankrijk gestuurd.

Uit het logboek van loodsboot 18 kan opgemaakt worden dat verschillende andere schepen van het Zeewezen in de haven van CHERBOURG liggen. Dit zijn o.a. loodsboot 7, 11 en 12, vedette 6 en 8, lichtschepen en sleepboten.

Een paar officieren plus de bemanningen van de lichtschepen en de sleepboten vertrekken niet naar het zuiden maar blijven in CHERBOURG aan wal.

DINSDAG 18 JUNI 1940

Om 08.30 u ontvangt de vloot het bevel onmiddellijk te vertrekken. De loodsboten 7, 11 en 12 en de vedetten 6 en 8 kunnen niet afvaren omdat deze schepen geen brandstof meer hebben.

Om 09.00 u gaan ze ten anker op de grote rede van CHERBOURG.

10.00 u : loodsboot 18 geeft orders aan tender 2 om het lichtschip "Westhinder" op sleeptouw te nemen.

10.15 u : anker op en langzaam naar buiten, samen met loodsboot 4, de 0.92 en blijven wachten op tender 2.

12.30 u : de tender slaagt er niet in de "Westhinder" op sleeptouw te nemen en dit schip dreigt te stranden. De loodsboot vaart de tender tegemoet.

13.30 u : al het mogelijke wordt gedaan om het lichtschip op sleeptouw te nemen, doch tevergeefs. Ontvangen orders de bemanning van de "Westhinder" aan boord te nemen.

13.50 u : bemanning "Westhinder" aan boord genomen en vertrokken in konvooi, richting BREST, langs de CAP DE LA HAGUE, ALDERNEY, CASQUETS en GUERNSEY.

WOENSDAG 19 JUNI 1940

Om 07.15 u is het konvooi voor het eiland OUESSANT. Om 08.30 u signaleert een patrouilleboot dat het verboden is naar BREST te varen. Het konvooi vaart verder op een noord-noordwest koers naar Groot-Brittannië.

DONDERDAG 20 JUNI 1940

Om 07.25 u is het konvooi in de voorhaven van PLYMOUTH en om 08.15 u gaan ze ten anker.

VRIJDAG 21 JUNI TOT EN MET WOENSDAG 03 JULI 1940

Ten anker op de rede van PLYMOUTH.

Nota : Schijnbaar is er een Franse bemanning aan boord gekomen want de schipper vermeldt in zijn logboek dat er om 13.00 u niemand op de brug was en dat hij de Franse meester verwittigd heeft dat er ten alle tijde iemand moet op de brug staan om de uitkijk te verzekeren.

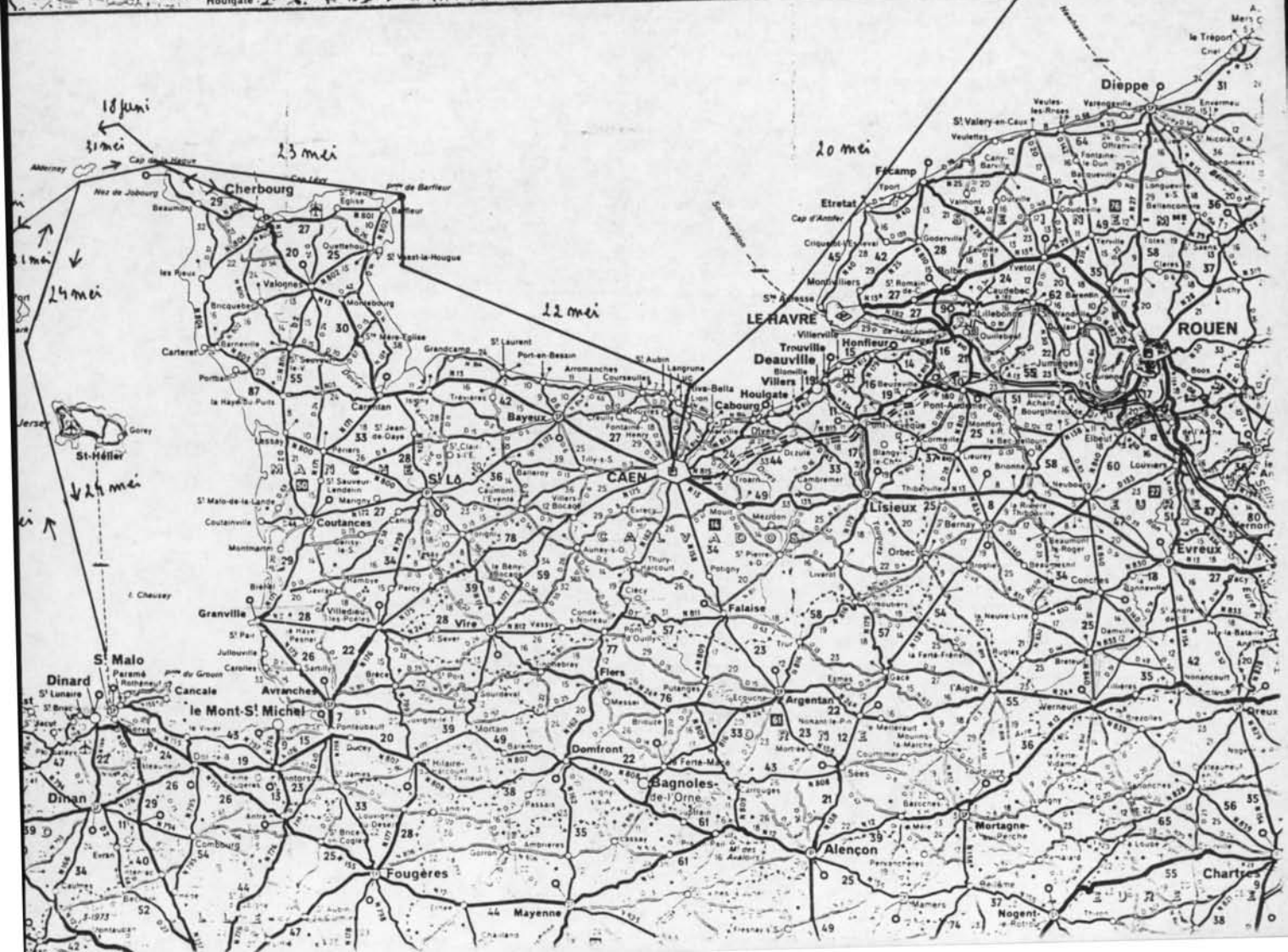
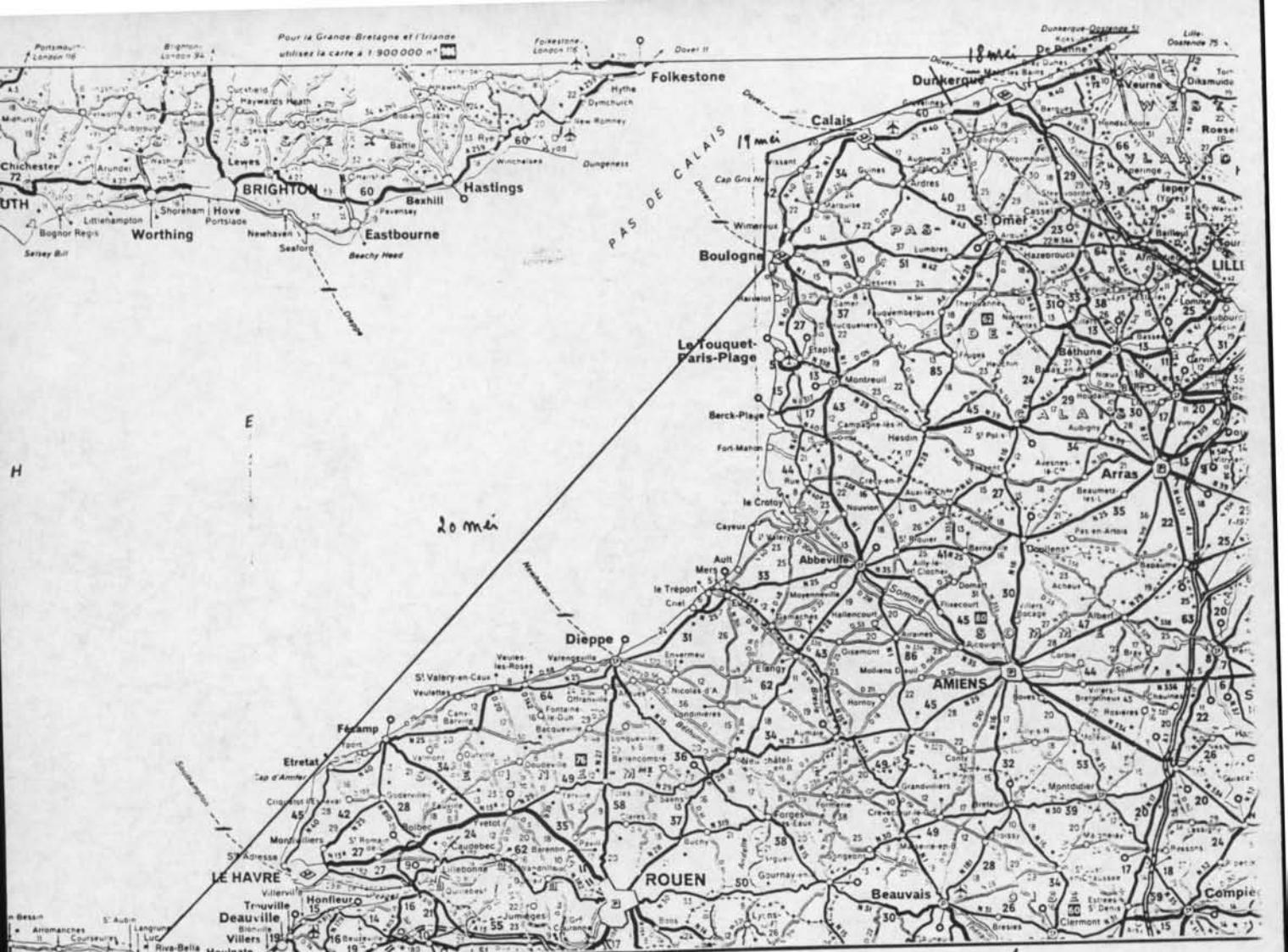
Op 22 juni om 20.30 u ontscheept de Franse bemanning en blijven er nog 8 Belgische bemanningsleden aan boord.

DONDERDAG 04 JULI 1940

Om 15.00 u ontvangt het schip orders om te vertrekken. Om 17.15 u lichten ze het anker en om 17.35 u zijn ze buiten het hoofd en vertrekken in konvooi met de loodsboten 14 en 15 en de Zeeleeuw.

VRIJDAG 05 JULI 1940

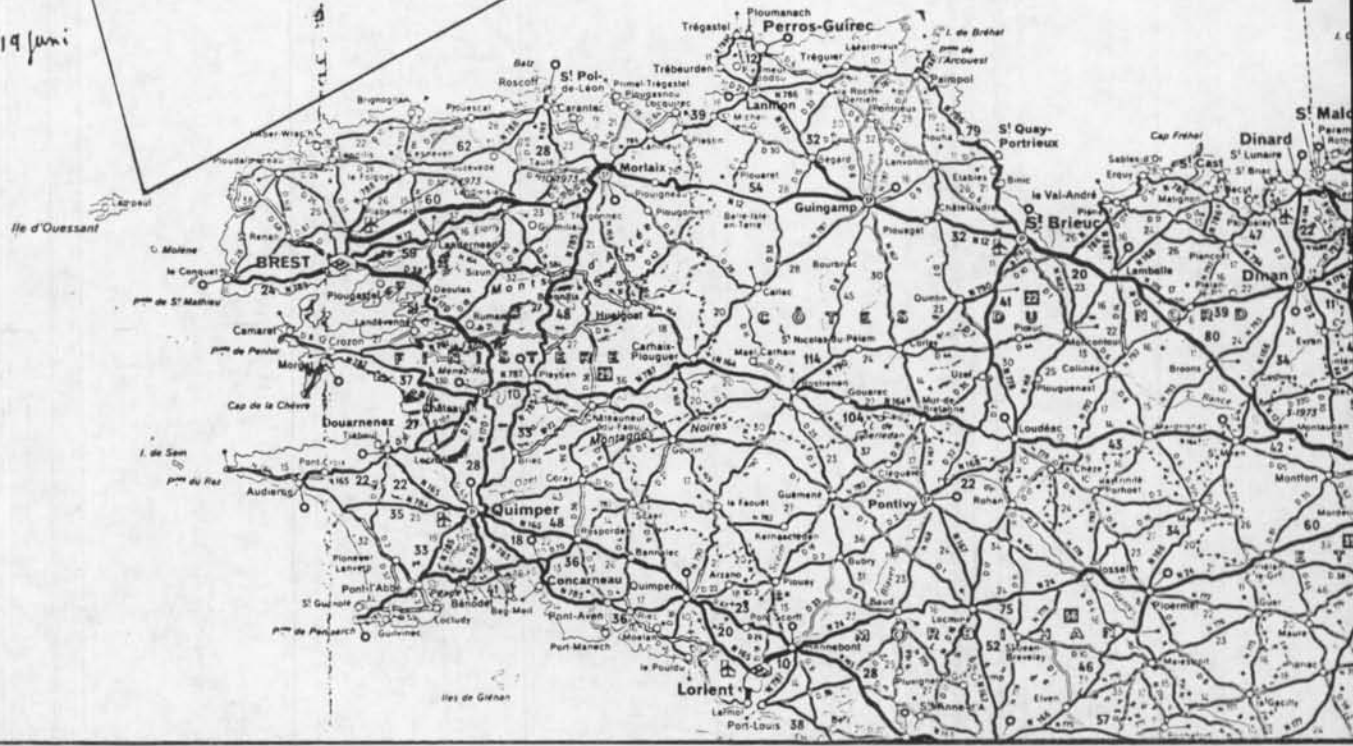
Om 06.10 u varen ze voorbij PORTLAND BILL en varen door langs

1271100111
20 juni → 03 juli

18 juni - 19 juni

19 juni

PLYMOUTH

4 en 5 juli

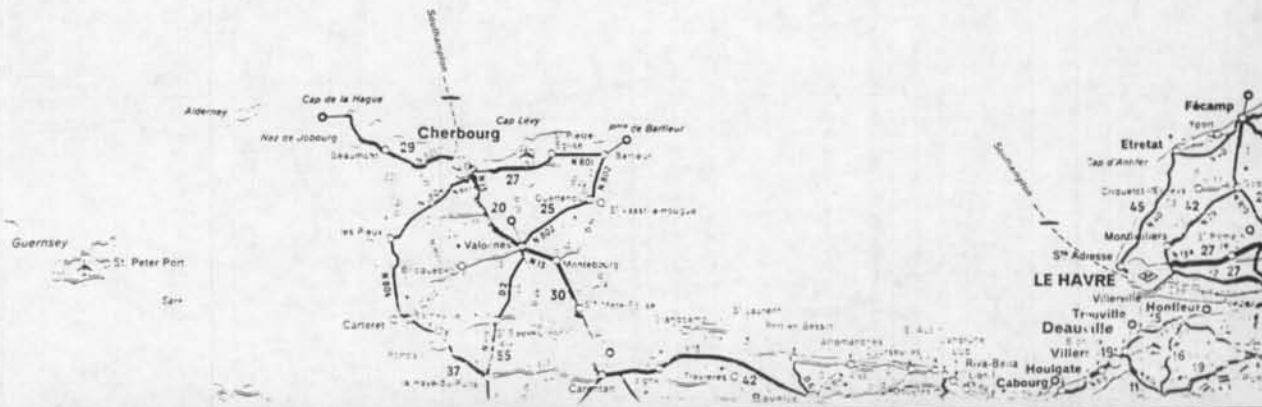
A

N

C

H

E

AVILPOINT en SINT-CATHARINA. Om 12.00 u nemen ze een loods aan boord en gaan om 12.15 u ten anker op de rede van PORTSMOUTH.

Om 17.45 u wordt het anker gelicht en om 19.20 u gaat de loodsboot ten anker te SOUTHAMPTON.

ZATERDAG 06 JULI TOT EN MET ZONDAG 14 JULI 1940

Ten anker te SOUTHAMPTON.

Hier eindigt het logboek van loodsboot 18.

Op de hierbijgevoegde kaarten heb ik de reisroute van loodsboot 18 weergegeven.

Deze aanduidingen geven een juist beeld van de gevolgde vaarweg.

Mijn dank gaat naar de heren W. MONTMORENCY en F. BAILLIÈRE die mij nadere bijzonderheden hebben verstrekt en naar de heer J.B. DREESEN die de tekst heeft gecontroleerd op het gebruik van zeevaarttermen.

TENTOONSTELLING VLAAMSE ARCHEOLOGIE

Vanaf 7 JULI tot en met 4 NOVEMBER 1990 loopt in het voormalig abtsgebouw te OUDENBURG (Marktstraat) een groots opgevatte tentoonstelling met als thema "VLAAMSE ARCHEOLOGIE. OPGRAVINGEN IN BINNEN- EN BUITENLAND". De bedoeling bestaat erin een overzicht te brengen van wat Vlaamse archeologen in Vlaanderen en in het buitenland (Griekenland, Italië, Egypte, Turkije, Irak, Mexico, Spanje, Cyprus, Afrika...) aan onderzoek verrichten. Naast een inleiding over "wat is archeologie" brengt de expositie een overzicht aan de hand van voorwerpen, foto's, plannen, educatieve panelen en maquettes. Heel wat objecten worden er voor het eerst tentoongesteld. De expositie is dagelijks toegankelijk van 10 tot 12 uur en van 14 tot 18 uur.

Ter gelegenheid van deze tentoonstelling verschijnt een uitvoerige en rijk geïllustreerde catalogus waaraan meer dan dertig erudiete auteurs meewerken. Dit boek biedt meteen een overzicht van de opgravingen in Vlaanderen en in het buitenland.

De publicatie gebeurt in samenwerking met de redactie van het tijdschrift "Vlaanderen". De kostprijs ervan bedraagt amper 350 F.

ACTIVITEITEN

Maandag 17 sep - vrijdag
21 sept 1990

Saksich Symposium
Brugge-Oudenburg

Zaterdag 29 sep - 30 sep 1990

Archeologische studiereis
Arcen - Xanten - Aken - Hoge Venen

Vrijdag 5 okt 1990 - 20 uur

Voordracht door D. Huyghe : de
prehistorie in Vlaanderen
Vredeborg - Ettelgem

Vrijdag 12 okt 1990 - 20 uur

Voordracht door Y. Hollevoet :
archeoscopie van een stad : het
Oudenburgse bodemarchief door-
licht.
Vredeborg - Ettelgem

Vrijdag 19 okt 1990 - 20 uur

Voordracht door J. De Meule-
meester : aarden kastelen in
Vlaanderen.
Vredeborg - Ettelgem

Vrijdag 26 okt 1990 - 20 uur

Voordracht door L. Van Impe :
recent onderzoek in nederzettingen en begraafplaatsen uit
Brons- en IJzertijd.
Vredeborg - Ettelgem

door Anne CASIER

Het tweede Richard STRAUSS-festival had op 30 augustus 1907 plaats, met medewerking van zijn vrouw zangeres Paulina STRAUSS-DE AHNA. Dit maal was het programma volledig aan zijn eigen composities gewijd :

1. Till Eulenspiegel
2. a. Das Rosenbond
b. Muttertandeles (zang met orkestbegeleiding)
c. Wiegenlied (1)
3. Aus Italien
1. Macbeth
2. a. Die heilige drei Könige
b. Morgen (zang met orkestbegeleiding)
c. Cäcilia
3. Königsmarsch

Orkest, publiek en de dirigent-componist waren opgetogen (2).

Emile JACQUES-DALCROZE (1865-1950), Zwitsers componist en muziekpedagoog, verzorgde op 1 september samen met 150 kinderen van de stichting "Nu voor Later", een namiddag met kinderliederen (3).

In 1908 ging de reeks grote artiesten voort : tenor Silvano ISALBERTI, de trouwe Jean NOTÉ, Frieda HEMPEL en de Russische tenor Alexandre DAVYDOFF, die allen verscheidene optredens kregen en zo ongeveer wel de belangrijkste of toch de meest gevraagde musici waren.

Een belangrijke gebeurtenis in 1908 was het ELGAR-festival op 14 augustus onder de leiding van Sir Edward ELGAR (1857-1934) met zangeres Tilly KOENENS :

1. In the South, ouverture
2. Sea-pictures (zang & orkest)
3. Wand of Youth
1. Variations for orchestra
2. Melodies
3. Caractacus, triumphal march

ELGAR dirigeerde zijn aantrekkelijk, merkwaardige muziek met rijke en persoonlijke harmonische vondsten op een elegante manier (4).

Het Kursaal probeerde zoveel mogelijk artiesten te engageren en ze stimulansen te geven (5).

Belangrijke en/of veel gevraagde zangers en zangeressen in 1909 waren : Hélène FELTESSE-OCSOMBRE, Enrico CARUSO (6), Frieda HEMPEL, Silvano ISALBERTI, CAMPAGNOLA, Fina SERVAIS, Octave DUA, Antonio PAOLI, Giovanni ZENATELLO, Pasquale AMATO, Magini COLLETTI, en de 18-jarige Elvira DE HIDALGO.

Op de CARUSO-avond van 1 augustus 1909 werden 17.200 toeschouwers genoteerd, men vocht om er binnen te geraken (7).

De Franse pianist Alfred-Denis CORTOT (1877-1962), professor te Parijs, vertolkte op 6 augustus 1909 met voorname Franse "esprit" een ander ongewoon repertorium : "Variations symphoniques" van C. FRANCK en een pianoconcerto van W.F. BACH, met traditiegetrouw ook F. CHOPIN en F. LISZT (8).

Violiste Elsie-PLAYFAIR voerde op 13 augustus 1909 de "Airs hongrois" van H. ERNST en het vioolconcerto in B van C. SAINT-SAENS uit. Violist-pedagoog Mathieu CRICKBOOM (1871-1947), bracht het vioolconcerto in E van VIEUXTEMPS en "Introductions et rondo capriccioso" van C. SAINT-SAENS.

Periode 1910-1914

Het aantal zangers en zangeressen en andere gastsolisten in het Kursaal verminderde wel vanaf 1910, maar enkele belangrijke die men er kon horen waren : Silvano ISALBERTI, Hélène FELTESSE-OCSOMBRE, Giuseppina FINZI-MAGRINI, Edith DE LYS, Pasquale AMATO, Enrico CARUSO en Jean NOTÉ. Daarbij viel op dat de Italiaanse zangers ruimschoots in de meerderheid waren tegenover de Franse (9).

Jenö HUBAY kwam een concert leiden op 18 augustus 1910, ter ere van de 80ste verjaardag van de Oostenrijks-Hongaarse keizer-koning. De bedoeling van dit concert was niet een beeld te geven van het muzikale leven in de landen onder de regering van Franz Joseph II maar enkel een paar voorname componisten naar voor te brengen : F. ERKEL, B. SMETANA, K. GOLDMARCK, W.A. MOZART, J. HUBAY zelf en nog wat minder bekenden (10). Opnieuw was HUBAY vol lof over het orkest en schreef een dankbriefje (11).

Violiste Georgina SPRINGER bracht het er op 2 september 1910 niet goed van af; ze was erg zenuwachtig en liet zich gaan. Dirigent RINSKOPF probeerde haar opnieuw in goede banen te leiden. De krant noemde hem "een trouwe St-Bernard" (12).

De lijst vocale solisten bevatte in 1911 volgende namen : Dyna BEUMER, Hélène FELTESSE, Silvano ISALBERTI, Octave DUA, Jean NOTÉ, Edith DE LYS, G. FINZI-MAGRINI, Dyna BEUMER (nichtje van hogerge-noemde) en Marie LAMBERT (vrouw van de concertmeester) (13).

De instrumentale solisten die meewerkten aan de grote symfonieconcerten waren : Kursaalviolist E. LAMBERT, pianist M. LAOUREUX, violist Jacques THIBAUD, pianist Raoul PUGNO, violiste K. PARLOW, pianist G. DEHELLY, pianist J. VAN ROY en J. DAENE (14).

Jean NOTÉ kreeg op 15 augustus een gouden medaille ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van zijn eerste optreden te Oostende. Op het orgelconcert van 23 augustus 1911 zong hij fantaserend uit volle borst (15).

De lijst grote vocale solisten bleef in 1912 ongeveer dezelfde, maar er traden ook heel wat volslagen onbekende zangers en zangeressen op. J. HUBAY leidde weer, op 17 augustus, een Oostenrijks-Hongaars concert. 's Anderendaags was de Spaanse Maria BARRIENTOS te horen. Ze was verbonden aan de Scala van Milaan en het theater van Buenos-Aires. Ze bracht virtuoze en verfijnde kunst en was op de eerste plaats muzikante (16).

Veel grote virtuozen werden in 1912 niet naar het Kursaal uitgenodigd : vermelden waard zijn violist Jean MANIN, pianist Carl FRIEDBERG, de 13-jarige violiste Ibolyinka GYARFAS, violist Lucien CAPET en pianist Severin EISENBERGER (17).

Enkele namen van vocale, steeds terugkerende, solisten uit het seizoen 1913 : Hélène FELTESSE, Dynette BEUMER, Silvano ISALBERTI, Jean NOTÉ, Amelita GALLI-CURCI, Domenico VIGLIONE-BORGHESE, G. FINZI-MAGRINI, Esther TONINELLO, Fanny CARLHANT en Octave DUA.

De instrumentale solisten waren niet veel zaaks : violist Georges ENESCO, de 13-jarige violiste Alma MOODIE, pianiste RISS-ARBEAU, de 12-jarige violist Ducî KEREKJARTO, cellist Rodolphe SOIRON,

pianiste Louise DESMAISONS en organist Joseph DAENE (18).

Zowel kwantitatief maar vooral kwalitatief waren de gastsolisten veel minder dan vroeger. Jenö HUBAY dirigeerde zijn traditioneel Oostenrijks-Hongaars festival op 18 augustus 1913.

In 1914 startte men opnieuw met goede moed en had men een mooie pleiade zangers en zangeressen gecontacteerd voor het zomerseizoen (19). Reeds van eind juni stond er elke dag een solist op het podium. Cellist Rodolpho SOIRON was op 10 juli de eerste instrumentale gast. Pianist Alfred CORTOT was met het vierde pianoconcerto van C. SAINT-SAENS de tweede gast-instrumentist (17 juli 1914).

Voor de Italiaanse tenor Edouardo FERRARI-FONTANA richtte men een gala-concert in (20).

Iedere woensdag wou men een concert voor jonge talenten inrichten : pianiste Angèle SIMON opende de reeks (21). Violist Georges ENESCO vertolkte het vioolconcerto in D van J. BRAHMS erg bezielend (22).

Het laatste artistiek concert werd verzorgd door pianist Maurice DUMESNIL (23)

(slot)

-
- (1) R. BAILEY, art. Strauss, Richard, in The New Grove Dictionary of Music and Musicians, o.l.v. S. SADIE, dl. 18, Londen, (1980), p. 235; staat als vermoedelijk jaartal van de orkestratie 1916 aangegeven. In Oostende zong zijn vrouw deze compositie reeds met orkestbegeleiding.
 - (2) S.O., 01.09.1907.
 - (3) E. Jacques-Dalcroze herhaalde soortgelijk concert op 30.08.1908.
 - (4) S.O., 14 en 17.08.1908.
 - (5) S.O., 17.09.1908.
 - (6) Enrico Caruso, wiens contract in de Metropolitan Opera tot 1914 verlengd werd, kreeg toen 15.000 ₣ per concert. S.O., 01.07.1909.
 - (7) S.O., 03.08.1909.
 - (8) S.O., 06 en 08.08.1909.
 - (9) C.O., 10.08.1910.
 - (10) S.O., 18 en 20.08.1910.
 - (11) gepubliceerd in C.O., 23.08.1910.
 - (12) C.O., 05.09.1910.
 - (13) De namen van een goede 50-tal vocale solisten die hun medewerking verleenden aan het concertseizoen 1911 staan afgedrukt in C.O., 26.09.1911.
 - (14) Wat deze instrumentisten uitvoerden staat eveneens afgedrukt in C.O., 26.09.1911.
 - (15) S.O., 15 en 27.08.1911.
 - (16) E.O., 18 en 20.08.1912.
 - (17) Traden respectievelijk op volgende data op : 02, 09, 16, 23 en 30.08.1912.
 - (18) Traden respectievelijk op volgende data op : 25 en 29.07.1913 en 01, 18, 29.08.1913 en 05.12.1913.
 - (19) Afgedrukt in S.O., 09.05.1914.
 - (20) S.O., 19 en 21.07.1914.
 - (21) S.O., 22.07.1914.
 - (22) S.O., 24.07.1914.
 - (23) S.O., 31.07.1914.

door Emiel SMISSAERT

GERARD WALSCHAP EN RAYMOND BRULEZ

Oostwaarts naar Knokke

Wenduine blijft zeer geliefd als gezinsbadplaats, in een groene omgeving met duinen, een mooi strand en niet zo bijster veel inwoners.

Gedurende een viertal jaren, zo wist Fernand Bonneure te achterhalen (40), was Floris Putman (1902-1948), een jongere broer van de meer bekende Willem Putman (alias Jean Du Parc, 1900-1954), hier kapelaan. Hij schreef Levensbeelden uit Vlaanderen en een gemoedelijk toneelstuk Bernardientje van Blankenberge. Gerard Walschap heeft beide broers Putman daar heel goed gekend.

Afkomstig uit Wenduine is de dichter Andries Poppe (°1921) die om den brode naar Brussel uitgeweken is (41).

Maurits Sabbe (1873-1938) was in vroegere dagen een geliefd en graag gelezen auteur, zeker in West-Vlaanderen. Hij beschikte over het vermogen om niet alleen stemmingen op te roepen, maar tevens om een eigen, innige sfeer te creëren die vooral de lezer-van-toen voor zich wist te winnen. In Het pastorken van Schaerdycke (1919) is de hoofdfiguur Pieter Wancourt, pastoor van Wenduine (42).

Van 1928 tot 1938, telkens in de maand juli, brachten Gerard Walschap (°1898) en zijn gezin hun vakantie door in het Hôtel des Ondes te Wenduine. De schrijver kwam graag aan de kust : niet alleen voor de sfeer, maar vooral omdat hij daar de rust vond om zijn proza in de beste omstandigheden neer te pennen. "Ik schreef", herinnert hij zich, "gezet in een putje dat ik met de handen uitholde in de duinen; ik schreef in een appartement, in een hotel, in een dorp, op de dijk en het ging overal vanzelf". (43) Op een foto heeft Gerard Walschap neergeschreven hoe intens hij kon genieten : "Dit is de prachtige witte hoeve tussen Wenduine en Blankenberge, waarnaar ik op mijn wandelingen (...) nooit uitgekeken was. Nooit vergeet ik ook het vergezicht vanuit Hôtel des Ondes naar Brugge, toen niets dan weiden !"

Hoe de roman Celibaat (1934) tot stand kwam vertelde Walschap aan Albert Westerlinck als volgt (44) :

Ik heb dat boek tijdens de namiddagen van twee vakantiemaanden geschreven in de bekende Villa Vanderhaeghen te Wenduine, zittend in een kamertje van drie bij drie meter, aan een tafel voor een raam als dat van een winkel, dat uitzag op weiden vol vee, rijen van verwrongen zeedennen en bij elkaar weder het belfort en de andere torens van Brugge. Mijn vrouw en kinderen waren aan het strand, ik werd door niets of niemand gestoord. 's Morgens zwom ik, ravotte de kinderen, of trok met hen en onderpastoor Floris Putman, de broer van Willem, de duinen in. 's Avonds wandelde ik met mijn vrouw naar Blankenberge, om er in het bekende Café La Pomme de specialiteit van het huis te savoureren : een pint kriekenlambik en een half pond garnaal. Het zat er vol Brusselaars, mensen van wie het dialect op enkele klanken na op het mijne lijkt; wij zaten er zo dicht op elkaar dat iedereen met stoel en armen contact had met anderen en onwille-

keurig terloops deelnam aan elkaars gesprek. Dat haalde mij uit mijn boek, ik voelde mij opgenomen door eigen volk en ik beken deemoedig dat ik daar naar het toilet ging voor wat ik gemakkelijk in de duinen kon doen, alleen om voorbij de toog te gaan, waar de dikke oude moeder zat te surveilleren, en door haar te worden vereerd met de nauwelijks merkbare glimlach die zij slechts overhad voor zeer geregelde en vertrouwenwekkende klanten. In augustus stond de hemel vol sterren en gingen wij bij het naar huis terugkeren wel eens in de duinen liggen. Het boek schreef zichzelf. Ik was er nooit uit en ook nooit in, gelijk een ram met zijn horens in de bramen.

Blankenberge telt, als één van de grootste badsteden van de Belgische kust, in de zomermaanden een massa toeristen. Letterkundigen als Emmanuel Hiel (1834-1899), de reeds genoemde Willem Putman en ook Karel van de Woestijne kwamen er graag langs.

In Blankenberge woonde Jos Jansen (1888-1968), een gevierd toneelschrijver van bekende volkse en humoristische stukken (De wonderdokter (1927) en De klucht van de brave moordenaar (1937), verfilmd in 1955-1956) in de Koninginnelaan 41; hij oefende zijn beroep van tolbeamte te Zeebrugge uit.

Een monument opgericht ter ere van Hendrik Conscience siert de Grote Markt : een man in visserskledij zit in gebogen houding met een boek in de handen, want herinner u de slagzin : " Conscience, hij leerde zijn volk lezen". Een uitspraak die de vele verdiensten van onze grootmeester uit de negentiende eeuw ten volle recht doet. Hendrik Conscience heeft af en toe Blankenberge bezocht en schreef daarover : "Ik hoop dat de lucht van Blankenberge, de zee en de baden mij goed zullen doen." (45)

Blankenberge telt enkele schrijvers, van belang voor de Nederlandse letterkunde, die aan de kust hun jeugdijaren doorbrachten maar om den brode uitgeweken zijn naar het binnenland. Wij denken aan Ria Scarphout, Urbain van de Voorde en Raymond Brulez. Een dichteres als Jeanne Vandeputte verdient een aparte, eervolle vermelding.

Ria Scarphout (°1930) is het literaire pseudoniem van Arlette Paepe en zij werd geboren in Uitkerke, een kleine gemeente die inmiddels bij Blankenberge werd gevoegd. Scarphout studeerde in Brussel aan het Instituut voor Journalistiek en aan het Koninklijk Muziekconservatorium (voordrachtskunst). Zij was journaliste bij de Werelduitzendingen van de BRT (1962-1969) en is sedert 1968 verbonden aan het Stedelijk Muziekconservatorium te Brugge, als lerares dictie en voordrachtskunst. Op haar actief staan jeugdverhalen, novellen en een paar romans. Maar zoals vele letterkundigen begon zij met gedichten. Na Boven de tuinen (1959) verscheen in 1960 Gordel en sluier, dat bekroond werd met de Poëzieprijs van de Provincie West-Vlaanderen. "In haar werk spelen vooral het mytische en een sterk (vrouwelijk) élan een belangrijke rol" (46). Ruime bekendheid kwam pas toen haar tweedelige bloemlezing Prosit, proza, poëzie (resp. 1972 en 1978) gepubliceerd werd.

Urbain van de Voorde (1893-1966) is door niet-specialisten zo goed als vergeten, al was hij indertijd een geducht en gevreesd criticus. Dit bezorgde hem de bijnaam "Paus Urbanus", maar eveneens, in 1935, de Vijfjaarlijkse Staatsprijs voor Kritiek". Via Brugge is hij naar Brussel gaan wonen, waar hij een administratieve functie had en sinds 1947 als kunstcriticus werkte voor De Standaard. Hij heeft

een reputatie opgebouwd, niet alleen als auteur van diepzinnig literair criticus (Modern, al te modern (1931) en 'k Heb menig uur bij U... (1937) én als essayist. Een van die essays, Gezelle's eros (1930) was voor die tijd gedurfd en getuigde van een vernieuwde en eigen visie op het fenomeen Gezelle.

Meer bekend gebleven is Raymond Brulez (1895-1972). In 1988 werden zijn memoires heruitgegeven onder de titel Mijn woningen. Zijn ouders baatten te Blankenberge een hotel uit op de hoek van de Botermarkt; het gebouw is inmiddels afgebroken. Zijn vader was zowel gemeentesecretaris als hotelier. "Borgen" is synoniem voor Blankenberge in Brulez' vier delen tellende geromanceerde herinneringen, oorspronkelijk uitgegeven van 1950 tot 1954. Voor het eerste deel, Het huis te Borgen, werd hem de driejaarlijkse Staatsprijs voor Verhalend Proza toegekend. Over de (riskante?) heruitgave schrijft de criticus Freddy de Schutter het volgende (47) :

(...) Brulez beschikt over een kwaliteit die alle andere feiten met één klap goedmaakt. De gave namelijk die je het best als het trefzekere schrijversoog kunt aanduiden. Het zeldzame talent om in een situatie, een gebeuren, een medemens juist de typerende lijnen te onderkennen die volheid en geloofwaardigheid aan de tekening geven. (...) Mijn woningen rekent af - hoe kan het anders? - met een zeker Vlaams verleden. (...) Meer dan eens begin je aan Marnix te denken. Dezelfde skipsis, dezelfde ironie. Onmacht om vat te krijgen op dat raadselachtige allegaartje, dat leven heet. Sarkasme als een pover en eigenlijk niet ter zake doende verweer. De gelijkenis klopt en gaat tegelijk maar voor de helft op. Want Gijsen was kwetsbaarder dan Brulez. (...) Brulez was van in het begin een man van weinig illuzies en geringe verwachtingen. Een onbeschreven blad. Misschien ligt daar wel de verklaring waarom het publiek zo koeltjes op Mijn woningen reageerde (in de vijftiger jaren). Het boek kreeg eerst een prijs en verdween vervolgens geruisloos uit de belangstelling. Te vlak, te gemakkelijk (?)

Enkele jaren geleden werd ook zijn debuut André Terval of Inleiding tot een leven van gelijkmoedigheid heruitgegeven. Een debuut dat in de jaren twintig moeizaam een uitgever vond (pas in 1930). Sedert het overlijden van Raymond Brulez in augustus 1972 is het rondom hem stil, té stil geworden. Het tijdschrift Ons Erfdeel pakte in 1977 nog wel uit met een goed opstel van Raymond Vervliet over Raymond Brulez, of het pakt van de flamingant met de frankofiel, maar dan is er gedurende jaren niets merkwaardigs te signaleren. Niet te verwonderen dat de Nederlandse schrijver en criticus Pierre H. Dubois zijn inleiding tot de memoires van Brulez de titel meegaf : Raymond Brulez, de "onbekende bekende" !

Brulez' professioneel leven mag geslaagd genoemd worden : hij bracht het tot hoofd van de gesproken uitzendingen bij het N.I.R., nu B.R.T. genaamd. En om nog even terug te komen op zijn literair werk : al heeft hij, al bij al, niet zoveel louter-kreatief-werk op zijn aktief, des te productiever was zijn kritisch werk : vooral de Franse letteren lagen hem nauw aan het hart en in diverse tijdschriften (o.a. Het boek van nu) werden vele opstellen en recensies van zijn hand opgenomen. Hij had een goede kijk op de literatuur en soms heeft hij heel merkwaardige meningen op papier gezet die getuigen van een eigen, rijpe visie. Het is dan ook te betreuren

dat zijn kritisch werk, waarvan het beste een bundeling-in-boekvorm zou verdienen, vandaag de dag amper nog geraadpleegd wordt...

- (40) F. Bonneure : Literaire gids voor West-Vlaanderen (1985), p. 29.
- (41) F. Bonneure, o.c. Voor meer details, zie aldaar p. 28 en 29.
- (42) Literaire gids van België, Nederland en Luxemburg (1971), p. 197.
- (43) Brief G. Walschap d.d. oktober 1978.
- (44) A. Westerlinck : Gesprekken met Walschap. Deel 1 (1969), p. 99-100. Voor de roman Sybille (1938) ging Walschap twee weken werken te De Panne; hij logeerde in Hôtel "Mon Bijou" op de Markt aldaar. Zie : Album Gerard Walschap (1986) p. 77.
- (45) R. Boterberge : Hendrik Conscience en Blankenberge (1983) p. 23.
- (46) In : Winkler Prins lexicon van de Nederlandse letterkunde (1986), p. 352.
- (47) In : De Standaard. Standaard der Letteren, 1988.

OOSTENDSE NUMISMATIEK

door Edwin LIÉTARD

BELEG VAN OOSTENDE 1601-1604 - AANKOMST VAN AMBROSIUS SPINOLA 1603

Daar de Spaanse troepen geen verdere noemenswaardige successen boekten, liet Aartshertog Albrecht nieuwe troepen samenstellen in Italië en Spanje.

Door Kolonel BENTING, graaf BIGLIA en heer VAN ROTONAU werden 3 regimenten in Duitsland samengesteld en in Lotharingen werden nogmaals 1.500 ruiters aangeworven.

Verschillende steden in het noorden van Frankrijk (Lille, Douai en Orchies) moesten elk 1.500 manschappen leveren en ze daarbij nog onderhouden. Henegouwen werd verplicht 800 man te leveren.

Rond 15 juli 1603 kwamen de verse troepen uit Spanje en Italië aan in de Zuidelijke Nederlanden. Met deze troepenmacht kwam ook Ambrosius SPINOLA (broer van Frederic SPINOLA) mee naar Oostende.

Hij had enkel deze post aangenomen indien hij als opperbevelhebber van alle Spaanse troepen met betrekking tot het beleg van Oostende werd belast. Vanaf zijn aankomst kreeg hij van Aartshertog Albrecht er de financiële administratie kado bij.

Zijn belofte aan de Aartshertog luidde : de overgave van de vesting van Oostende en dit met eigen financiële middelen. Na zijn aankomst nam hij onmiddellijk de verloederde financiën in handen en strafte alle uitbuiters en profiteurs.

Onder de hoge officieren was er weldra afgunst daar deze Spinola boven bevoegde kapiteins werd genomen voor dit beleg. Na een periode was er van deze afgunst echter niets meer te merken daar alle officieren de oorlogskunde van Spinola gingen bewonderen.

De opgelegde lasten voor de bevolking werden nu met kennis van zaken en voor het juiste doel gebruikt.

Nieuwe aanvalwapens werden vervaardigd en uitgetest met wisselende kansen. Bij iedere aanval op de vesting werd er massaal gebruikt gemaakt van materialen allerhande en goed getrainde manschappen. Men begon reeds op het einde van 1603 de resultaten van SPINOLA's

opperbevel waar te nemen. De westelijke en zuidelijke buitenverdedigingswallen vielen in handen van de belegeraars. De middenstad kwam zo onder het Spaanse kanonvuur te liggen.

Om de aankomst en de successen van SPINOLA te herdenken werden 2 penningen in koper geslagen.

1603 KOPEREN PENNING Ø 30 mm VI : 30 - DUGN. 3554

R. RELIGIONE . ET . IVSTITIA . 16 (handje) 03

(Godsdienst en Gerechtigheid)

Arend met schotel in de bek en met gespreide vleugels en steunend met de linkerpoot met zwaard op een sokkel met weegschaal en met rechter poot met vlammen op een sokkel met 2 gekruiste veren.

V. COLLAPSA . RESVRGENT * 16 (handje) 03 *

(Ineenstorten. Herrijzen)

Gebouwen in puin.

Deze penning werd geslagen om de aankomst van SPINOLA te herdenken.

1603 KOPEREN PENNING Ø 29 mm VI : 32 - DUGN : 3558

R. ALBERTVS . ET . ISABELLA . D.G.

(Albrecht en Isabella door de genade gods)

Gekroond wapenschild van de Aartshertogen.

V. TEMPORE * ET * LOCO * 1603 * handje *

(Tijd en Plaats)

2 handen die trekken aan een katrol met een aambeeld om een kreeft (Oostende) te verpletteren.

BELEG VAN OOSTENDE - DOOD VAN FREDERIC SPINOLA 26 MEI 1603

Vanaf einde maart 1603 was er een keerpunt in de strijd om de vesting van Oostende te bespeuren. De Spaanse troepen begonnen duidelijk enkele overwinningen te boeken. Zo werden op 13 april, na een helse beschieting, de west-, polder- en zuidcarrés ingenomen. Deze carrés behoorden tot één van de sleutelposities van de verdediging van de vesting en deze gingen nu over in de handen van de Spanjaarden. Zo kwamen de buitenste vestingswallen onder een direct vuur te liggen.

Bemoedigd door dit succes en nog enkele andere, besloot de Aarhertog Albrecht, na overleg met Frederic SPINOLA, een aanval langs zee op Zeeland te wagen.

Voor deze aanval werd een vloot van 12 schepen samengesteld, 8 galjoenen en 4 kleinere schepen. Deze vloot stond onder het opperbevel van Frederic SPINOLA en vertrok uit de haven van Sluis.

Op 26 mei begon de zeeslag tussen de Spaanse Armada en de Marine van Zeeland. Deze strijd bleef gedurende verschillende uren onbeslist, en geen der beide partijen kon de overwinning naar zich toe rijden.

Frederic SPINOLA wilde door een definitief maneuver deze zeeslag in zijn voordeel forceren en dit door een aanval op het vlaggeschip van de Zeelandse marine uit te voeren. Hij werd echter op een verschrikkelijk kanonvuur ontvangen en verloor in deze confrontatie ruim 300 manschappen. Tevens werden verschillende schepen zwaar beschadigd.

Bij deze strijd verloor Frederic SPINOLA het leven. Hij werd getroffen door verschillende kogels.

Om een totale nederlaag te vermijden besloot de Spaanse Admiraliteit zijn vloot uit deze strijd terug te trekken en zich in de haven van Sluis te verschuilen.

Door de Staten Generaal werden deze overwinning op de Spaanse vloot vereeuwigd door het slaan van 2 penningen.

1603 ZILVEREN EN KOPEREN PENNING Ø 31 mm VI : 23 DUGN : 3551

- R. CEDVNT . TRIREMES . NAVIBVS . 1603
(de vaartuigen hebben de bovenhand op de galjoenen)
Zicht op een zeeslag.
- V. VICTAE * PEREMPTO * SPINOLA * 26 . MAY *
(overwinning door de dood van Spinola)
Zicht op een verslagen Spaanse vloot.

1603 KOPEREN PENNING Ø 55 mm VI : 26

- R. CEDVNT TRIREMES NAVIBVS 1603
(de vaartuigen hebben de bovenhand op de galjoenen)
Zicht op de oorlogsschepen van de Marine van Zeeland.
- V. VICTAE PEREMPTO SPINOLA 26 MAII
(overwinning door de dood van Spinola op 26 mei)
Zicht op de Spaanse vloot.

DE GROENTENMARKT ANNO 1946

(Foto: F. Smith, London)

EERSTE ZITTING VAN DEN
GEMEENTERAAD DER STAD OOSTENDE
GEDURENDE DE DUITSCHE BEZETTING

Deze namiddag, om 5 ure, hield onze Gemeenteraad eene officieuze zitting. Het tegenwoordig verhaal, misschien later ruchtbaar gemaakt wordend, geven wij geen namen op van diegenen welke aan de bespreking deelnamen, ons vergenoegend ze aan te duiden met de namen : "een lid der Schepenbank" (het Schepencollege), "een lid der linkerzijde" (liberalen), "een lid der rechterzijde" (katholieken).

Rond 5 1/4 ure wordt de zitting geopend. Zijn tegenwoordig : MM. LIEBAERT, burgemeester, MOREAUX, DEVRIESE en VERHAEGHE, schepenen, VERDEYEN, DEWEERT, VANDYCKE, DE COCK, LAMS, RAU, WILLEMS, HAMMAN, CORNELIS, ELLEBOUDT en MONTANGIE.

M. BATTONY, zaakgelastigde van den heer Konsul der Vereenigde Staten, woont de zitting bij. M. DE VRIÈRE, onpasselijk, is afwezig. neemt het ambt van sekretaris waar, in afwezigheid van M. THONÉ, sekretaris, die slechts 's avonds uit Sluis kan terug zijn.

Eerst wordt er lezing gegeven van de lijst der stadsbedienden die hun post verlieten. Een hunner werd door het Gemeentebestuur in zending naar Engeland gestuurd doch is niet kunnen terug keeren.

Onder de stadsbedienden die Oostende hebben verlaten, zouden zijn : de oversten van den Elektriciteitsdienst (deze kwam 's avonds terug), van den Waterdienst, van den Havendienst, van de Rioldienst, alsmede verscheidene ambtenaars, die hun post verlieten zonder toelating en zonder de schepen te verwittigen.

Een lid der Schepenbank doet daartoe opmerken dat zulks zoo moeilijk niet is, aangezien hij zelf is kunnen terug komen, eens zijne zending geëindigd.

Op vraag van een lid der rechterzijde : "Welke tuchtmaatregelen zullen er genomen worden ?" antwoordt een lid der Schepenbank dat het Stadsbestuur geene tuchtmaatregelen toepassen kan zonder goedkeuring
vervolg ontbreekt

Twee leden der Schepenbank en een lid der rechterzijde bevestigen deze woorden.

Hetzelfde lid der Schepenbank. - Op alle oogenblikken moeten wij aan alle slach van rekvisities voldoen.

Men vraagt ons nu : 40 duizend drieponders brood, en er is geen bloem in stad; 220 duizend cigaren en evenveel sigaretten; zes en dertig duizend flesschen wijn, twaalf duizend flesschen champagne, vijf duizend flesschen cognac, vijf honderd verrekijkers. Tegen deze morgen, elf ure, moeten de veertig duizend drieponders geleverd zijn, of anders krijgt de stad eene oorlogsschatting van een half millioen te betalen.

Men vraagt ons vijfhonderd verrekijkers en wij hebben er slechts zeven en zeventig kunnen bijeen krijgen. Waar kunnen wij de andere halen ?

De Duitschers vragen nu eens het eene, en dan het andere. Ik

heb de bescherming gevraagd van den heer Konsul der Vereenigde Staten. Deze Heer, onmogelijk aanwezig kunnende zijn, liet zich vervangen door zijn afgevaardigde, hier tegenwoordig, M. BATONNY. Die heer heeft voor ons voetstappen aangewend.

Een lid der Schepenbank. - Ik zegde aan den duitschen plaatskommandant dat ik zelf naar Brussel zou gaan om Maarschalk VON DER GOLTZ te spreken en hem voor oogen te leggen dat hetgene ons gevraagd werd onmogelijk kon volbracht worden, daar de stad uitgeput was door de opofferingen gedaan voor de vluchtelingen en voor de noodlijdenden : "Gaat maar naar VON DER GOLTZ. Op tijd en uur moeten de rekvisities voldaan worden".

M. BATONNY verhaalt dat hij een onderhoud had met den duitschen kommandant. Hij zegde hem dat het aan de stad Oostende onmogelijk was, op uur en tijd, het gevraagde brood te leveren. De cigaars waren er. Hij vroeg dan, ten einde tot eene overeenkomst te geraken, om morgen, Zondag, eene nieuwe bijeenkomst te hebben van het Schepencollege met den duitschen plaatskommandant.

(Er wordt overeengekomen dat morgen het Schepencollege, aan het welke M. VERDEYN zal toegevoegd worden, met den duitschen plaatskommandant een onderhoud zal hebben).

Een lid der Schepenbank. - Het is dus morgen wederom te herbeginnen. Wie weet welke nieuwe eischen men ons doen zal, omdat wij de verrekijkers niet hebben !

M. BATONNY. - Ik sprak den duitschen plaatskommandant van die verrekijkers. Hij antwoordde : "Dit zijn bijzaakjes. Bekomen wij dat niet wij zullen wat anders vragen !"

Een lid der rechterzijde. - In de veronderstelling dat ze de menschen het mes op de keel zetten en geld vragen ?

Een lid der Schepenbank. - Wij hebben 't geld niet.

Hetzelfde lid der rechterzijde. - Ik weet het ! Maar zouden wij de hulp niet kunnen inroepen der kiesbaren van den Senaat ?

Een ander lid der rechterzijde. - Ik kan niet aannemen dat degene die den moed hadden te blijven, moeten tusschenkomen en de andere niet.

Een lid der linkerzijde. - Als wij niets hebben zullen zij misschien niets vragen ! Ze zullen ons misschien gerust laten !

Een lid der rechterzijde. - Dat is geen antwoord ! Men zal gijzelaars nemen, en dan zal men toch lasten heffen tot de gijzelaars verlost worden.

Ten slotte geraakte men t'akkoord voor den voetstap van morgen.

* * *

Ter loops der Gemeenteraadszitting vroeg een lid der rechterzijde dat bijzondere vlaggen zouden geschesen worden op de groote gebouwen der stad, ten einde ze, bij een gebeurlijk bombardement, te vrijwaren.

M. BATONNY zegde nog, o.a. dat de heer JOHNSON, konsul der Vereenigde Staten, de duitsche overheden op de hoogte bracht van hetgene hier met de duitsche ingezetenen gebeurde : hoe de duitsche de belangen der duitsche ingezetenen toevertrouwden aan het Amerikaans konsulaat; hoe de ingezetene duitschers hier zeer lang mochten blijven; hoe menschlievend de duitsche gekwetsten verpleegd werden,

enz. Hij steunde er op dat Oostende eene opene plaats was, zonder geldmiddelen.

* * *

Rond 10 ure van den morgen was een duitscher aan 't werk aan de Brandariskaai, om zijn gespan, bestaande uit eenen grooten wagen met 2 peerden, vooruit te doen komen. De peerden steigerden en heel het gespan rolde het water in. Men had groote moeite om den duitscher te redden; peerden en wagen gingen naar den diepen.

Gister hadden de Engelschen doorgebroken tot voorbij Lombartzijde. Zij werden achteruitgedreven, doch deze namiddag zouden vijf duizend Engelschen tot tegen Westende gerocht zijn. Als 't maar waar is !

De duitschers waren er in gelukt, in den verlopen nacht, twee honner zware kanonnen op te zetten tusschen Westende en Middelkerke. Een der kanonnen, met ruim 40 man er rond, werd door Engelsche shrapnells getroffen : van het kanon en de mannen blijven er slechts stukken ijzer en staal en lijken over. Het tweede kanon moest dezen avond teruggehaald worden.

De Maasbode, Hollandsch nieuwsblad, in zijn nummer van gister, verhaalt dat de duitschers, om zoo te zeggen, al hunne beschikbare troepen uit België naar Oostende gestuurd hebben.

* * *

Heden werden 11 Belgische gevangenen, 9 jagers en 2 piotten, binnengebracht.

Het stadsbestuur, gezien het gemis aan nationaal geld, zal, van morgen af, kasbons van 1, 5 en 20 frank uitgeven.

De briefjes zoo van een, als van 5 en 20 frank zijn van wit papier verveerdigd.

Deze van 1 frank dragen op de voorzijde, in den kader gedrukt-blauw op mauve : in den linker bovenhoek de letter S, er onder in wit en blauw het wapen van Oostende met de gekende zeemeerminnen; er nevens, in 't zwart het cijfer 1. De bovenkant van den kader wordt gevormd door een band met de woorden Ville d'Ostende; in den rechter bovenhoek, de letter P; in den rechter onderhoek, de letter Q; in den linker onderhoek, in een cartouche waarboven de kenteekenen van Mercurius (of den handel) en den drietand van Neptunus prijken, de cijfers 25-10-1914.

In het midden van den benedenkant van den kader, eene witte plaats voor het volgnummer in 't rood en de serieletter in 't zwart. Het overige van den kader is ingenomen door bloementakjes.

In 't midden der voorzijde, in licht mauve tint, op witte grond, een zicht der Visscherskaai met, op den achtergrond, de oude Sint-Pieterstoren. In 't blauw staat er op gedrukt : Bon de un franc payable à la caisse communale le 31 Mars 1915, en er onder, le secrétaire, le bourgmestre, le receveur en de handteekens (in 't zwart) dezer heeren.

De keerzijde is gedrukt in donkerblauw op wit. Al boven, in een breede band : Stad Oostende, die twee woorden van malkaar gescheiden door een cartouche, waarin in 't wit op donkerblauwen grond het jaartal 1914 en er boven de kenteekenen van den handel. De linker- en rechterkanten van den kader worden gevormd door het cijfer 1, in een witmedaljon, met er rond en er onder bloementakjes.

Op den benedenkant, links en rechts, de letters S en O, omstrengeld, en, er tusschen, de kader voltooiend, eenige kleine ornamenten.

Het binnenste van den kader is in vorm eener verlengde halve ronde, in dewelke, in licht mauve tint, het wapen van Oostende, en in de bovenste helft, in donkerblauwe letters : Goed voor een frank uitbetaalbaar in de gemeentekas op 31 maart 1915.

De briefjes van 5 en 20 frank bieden dezelfde teekeningen aan; ze zijn gedrukt : deze van 5 frank, op de voorzijde, de teekeningen in groende kleur, op wit papier, enkele deelen lichtgroen, het cijfer 5 in 't zwart, het zicht van de Visscherskaai en van den Sint Pieterstoren, in lichte bleekgroene tint. Op de keerzijde, de teekeningen en cijfers, in donkergroen, op witte grond; de wapens van Oostende, in lichtgrijze tint.

De briefjes van 20 frank : op de voorzijde, de teekeningen in roodachtig bruin, enkele delen in bleeke roodachtig bruine kleur; het zicht van de Visscherskaai en den ouden Sint Pieterstoren, in lichte roodachtig bruine tint; op de keerzijde, de teekeningen en cijfers, in bruinrode kleur, op witte grond; het wapen van Oostende, in bleekblauwe tint.

* * *

Z.E.H Deken CAMERLYNCK vertrok heden naar Engeland, met eene bijzondere zending gelast.

Twee nieuwe plakbrieven zijn uitgehangen : de eerste heeft betrek op de rekvisities. 't Schijnt - maar dat staat op den plakbrief niet - dat tal onzer winkeliers slachtoffers zijn van Duitschers die, valsche of ongeteekende rekvisitiebons in d'hand, allerhande koopwaren opeischen. Wat er ook van zij, bedoelde plakbrief laat de wete dat, alleen rekvisitiebons, geteekend door Duitsche overheden, geldig zijn. De rekvisitiebons vor cigaars, wijnen en champagne moeten geteekend zijn van den plaatskommandant.

Hier volgt de tweede :

Het beschieten van Engelsche hotels en Engelsche onderdanen op de Belgische kust legt mij de menschelijke plicht op tot bescherming van de hier verblijvende Britsche onderdanen, de noodige veiligheidsmaatregelen te nemen. Ik beveel dus, dat alle Engelsche onderdanen in Oostende en in de aanpalende kustplaatsen ten spoedigste deze plaatsen verlaten. Zij moeten zich plaatsgewijze verzamelen en zullen onder zeker geleide naar de Hollandsche grens overgebracht worden.

Ik moet er van afzien gelijk welk verantwoording op mij te nemen voor de ellende welke de nuttelooze Engelsche beschietsing op die wijze over de tot nu toe onder Duitsche beschermingstaande vrouwen en kinderen brengt.

De afdeulingscommandanten moeten er voor zorg dragen, dat de uitwijkende personen met alle zorg uit het door de Engelsche schepen gevaarvol bereik verwijderd worden.

Oostende, 23 October 1914.

V. SCHROEDER
Admiraal

(vervolgt)

door Jan COOPMAN

Burgemeester Arnold HOYS was eertijds de noorderbuur van de Paters Capucienen. In 1794 verhoogt HOYS zijn muur tegen de kerk, waardoor het licht dat door de kerkvensters valt dreigt afgeschermd te worden. Wanneer de muur vensterhoogte nadert, schieten de paters verontwaardigd in actie en leggen klacht neer bij monde van hun geestelijke vader of syndicus.

Op 13 juni 1794 trekt syndicus, Jacob COSYN, naar notaris Joseph Niklaas DE CALLAIS en geeft deze opdracht om zich naar HOYS en vervolgens naar metsersbaas Jan DAVERSYN en timmerman Pieter WEYSEN te begeven en te protesteren tegen de verhoging van de muur wegens "de merckelycke duysterheyt, licht beneeminghe ende considerabele umbragie" zowel aan het altaar van O.L.Vrouwe als aan dat van de H. Antonius. Zij moeten de werken stilleggen "juste aende vensters der kercke" en er wordt hen verboden bij het optrekken van het lager gebouw, de muur van de Capucienen zonder toelating te gebruiken.

Opdat HOYS volledig van het recht van de opposanten zou ingelicht zijn, moet de syndic hem ook nog een kopie overhandigen van het dekreet die hare Majesteit op 11 maart 1631 aan de paters verleend had.

Dezelfde dag nog gaat de notaris bij HOYS aankloppen. Deze blijkt echter buiten de stad te zijn. DE CALLAIS moet zich tevreden stellen met de klacht over te maken aan de echtgenote van HOYS en diens oudste zoon, Jan. Vervolgens begeeft hij zich naar de woonsten van WEYSEN en DAVERSYN.

Boter aan de galg, en op de 16e trekt syndicus COSYN alle registers open en wendt zich tot de burgemeester en schepenen, "in hun generaele vergaedinghe" om te protesteren tegen de bouw van HOYS, wegens het benemen van het licht - "naementlyck in den winter, als wanneer men gansche daegen bijnae aen de twee vermelde autaeren met keersse light sal moeten exerceeren de goddelycke diensten... principaelyck aen den lestgenoemden van den H. Antonius van Padua, geconsidereert dat het (er) van nu af tot in de winter saisoen al soo doncker is dat men daeraen in het midden van dagh moeyte heeft om te sien".

Bij een bezoek aan het kerkje kan men nog in de noordelijke muur aan weerszijden van het Sint-Antonius altaar, de sporen zien van twee.... dichtgemetste vensters.

Ref. : Not. Van Caillie 1941 - boek 72.

NOCH OVER DE KAPUCIJNENKERK

In de laatste paragraaf van het hierboven staande artikel schrijft de heer Jan COOPMAN dat men aan weerszijden van het Sint-Antonius altaar, de sporen kan zien van twee dichtgemetste vensters.

Dit is juist maar.... het dichtmetsen dateert zeker niet van het jaar 1794 !

In "Ostende Monumentale et Pittoresque" (Imprimerie-Lithographie de la Cour - Ostende) geeft C. LOONTIENS een beschrijving van de brandramen die het kerkje sieren. Voor de linkerbeuk somt hij op vooraan de kerk beginnend : 1ste brandraam : Christus en de leerlin-

gen van Emmaüs; 2de brandraam : Christus geeft de sleutels aan de H. Petrus; 3de brandraam : verschijning van 't kind Jezus aan de H. Antonius.

Brandraam 2 en 3 bevonden zich rechts en links van het Sint-Antonius altaar. Deze toestand is duidelijk te zien op foto's genomen in 1950 en verschenen in De Plate (jaargang 16, nr. 9 van september 1987).

Door de bombardementen, gedurende de oorlog 1940-45, werden echter alle brandramen vernietigd, uitgenomen het brandraam aan de linkerzijde van het Sint-Antonius altaar. De verklaring is tamelijk eenvoudig. Dit brandraam kwam namelijk uit op een zeer klein kamertje van het huis in de Kapucijnenstraat, naast de kerk. Het was in feite aan beide kanten beschermd tegen de luchtdruk van de inslaande bommen.

Door dit kamertje was het brandraam zeer duister. Vanuit de kerk was onmogelijk te zien wat het voorstelde.

Bij de verbouwing van de kerk in 1960 werden in de linkerbeuk drie grondige wijzigingen doorgevoerd. Het Sint-Antonius brandraam werd verplaatst naar het koor van het O.L.Vrouw altaar, de preekstoel kreeg een nieuwe plaats aan de rechterzijde van het Sint-Antonius altaar (voor de verbouwing stond de preekstoel in de rechterbeuk) en de vensters links en rechts van het Sint-Antonius altaar werden dichtgemetst.

De huidige sporen van de dichtgemetste vensters in de noordelijke muur dateren dus niet van 1794 maar van 1960.

Volgens LOONTIENS werden door de gemeenteraad van 5 februari 1866 de plannen, opgesteld door de stadsarchitect, aanvaard om de vensters van de Kapucijnenkerk te vernieuwen (het brandraam van de H. Antonius dateert van 1869). Andere verbouwingen werden nog uitgevoerd in 1891 en 1897.

Jean Pierre FALISE

WIE SCHILDERDE DEZE EERSTE OOSTENDSE WATERTOREN ? II

Ref. : Tijdschrift De Plate 3/90, blz. 90/87 + 88.

Ikzelf ben rechtstreekse familie van de VANHESTES. Mijn moeder heette Helena VANHESTE. Ze had inderdaad een broer Juvenal die een winkeltje van verf- en schilderstuig heeft uitgebaat in de Romestraat. Hij was feitelijk muzikant en bespeelde de contrabas. Zijn zoon Maurice leeft nog en woont in de Stuiverstraat 69.

Maar er was nog een VANHESTE die een schilderswinkel heeft opengehouden, namelijk in de Alfons Pieterslaan, naast KALTER. Zijn voornaam was Eugène en die heeft ook schilderijen gemaakt. Hij was de grootvader van de kunstschilder DEVOLDER. Een zoon van hem, Lucien, is nog in leven. Hij woont in een appartement der nieuwe gebouwen, Schipperstraat.

Door een VANHESTE is inderdaad een kunstwerk gemaakt over de brand "van de grote kerk". Ik denk dat Lucien VANHESTE daar meer zou kunnen over weten. Daar is ook Gustaaf VANHESTE geweest die zich speciaal heeft toegelegd op het schilderen van onderwatertaferelen. Zijn zoons Arthur en Robert zijn bekend als kunstschilders.

De stamvader was Emiel VANHESTE, die natuurlijk ook schilderde. Hij heeft o.a. een zeer interessant documentair werk geborsteld over de grote brand van petroleumopslagplaatsen aan de dokken van Antwerpen (Oostruwel of zo iets). Een zeer groot werk dat ik als kleine jongen heb gekend. Spijtig genoeg weet ik niet waar het naartoe is geraakt.

GROENTENMARKT 1614 - 1990

Bij de werkzaamheden aan de heraanleg van de Groentenmarkt te Oostende, werden er door een liefhebber van Oostendse geschiedenis, de heer Hubert MARCHAND, enkele opgravingen gedaan.

Bij deze opzoekingen kwamen enkele onvolledige schedels en beenderen te voorschijn.

Langs de noord-oostkant van de Groentenmarkt werd door bovenvermelde persoon een oude waterput blootgelegd, deze was reeds in vroegere tijden met puin opgevuld.

Volgens de heer MARCHAND was er in het midden van de markt een andere waterput aanwezig. Deze was bedekt met een grote zware steen die bij het wegscheppen van de aarde gedeeltelijk verschoven werd. De heer MARCHAND nam een kijkje in deze put en zijn bevindingen waren : diep en er stond nog water in.

Jammer genoeg werd er door de verantwoordelijke van de werken, de volgende morgen vroeg alles bedekt met een laag beton.

Wat de schedels betreft en de beenderen is dit op een logische wijze uit te leggen. Vanaf juli 1604, gedurende het Beleg van Oostende, werd bij de laatste doorsnede van de stad (Nieuwe Troie) voor de versterkingen gebruik gemaakt van aarde en lijken. Door de Staten Generaal werd een premie betaald van 15 stuivers voor de aanbreng van lijken. Na het beleg werden de puinen geniveleed en werden de resten van lijken bij deze werken onder de grond gestopt.

Er kan dus volgens mij absoluut geen sprake zijn van een begraafplaats, doch eerder sporadisch enkele resten van menselijke skeletten.

Er werden door de heer MARCHAND enkele foto's genomen van deze opzoekingen.

E. LIETARD

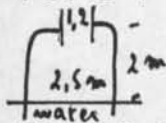
RENOVATIE (wat een woord) van de GROENTENMARKT en wat er te voorschijn kwam

Tijdens de werken voor het vernieuwen van het wegdek van de Groentenmarkt, stootte men zoals verwacht op enkele restanten van het Oude Oostende. Helaas greep men (weer) de kans niet om alles eens nader te onderzoeken en werden de vondsten zo vlug mogelijk weggemoffeld, dank zij, zo niet het onbegrip, dan toch minstens de onverschilligheid van hen die het voor het zeggen hebben.

Op bijgevoegde schets heb ik rudimentair aangeduid waar en wat er ontdekt is, namelijk :

Put A : gemetste cirkelvormige put, binnendiameter 82 cm, buiten 125 cm, lag op ongeveer 30 cm onder het maaiveld, bestaat uit rode baksteen, lag aan de N.W. zijde van de markt op ongeveer 2 m uit de bestaande boordsteen.

Put B : een gemetste bijkorfvormige put in gele baksteen, 250 cm diameter, met een opening bovenaan van ± 120 cm, deze put lag in het midden van het plein. Bij de ontdekking zou er water ingestaan hebben op een diepte van ongeveer 2 m.

Zone C : hier werden een tweetal schedels en een kanonbal gevonden.

Alleen put A kon ik rustig bekijken, put B heb ik nog juist zien verdwijnen onder het zand, de schedels en de kanonbal zijn ogenblikkelijk weggevoerd samen met de uitgegraven aarde.

Marcel CALCOEN

Mijnplein

Brabantstraat

Wapenplein

Breidelstraat

Restaurant
Polaris

Groentenmarkt

A ⊕ 1.350

⊙ B

C

nr. 9 waserij DeSter

nr. 11 de kleine
wapenka mer

nr. 13
Biljart Palac e

23. m

10. m

32.50 m

Sint FRANCISCUSSTRAAT

Dwarstraat

Witte Nonnenstraat

Kerkstraat

Kaaisstraat

Noord

Schaal : 1/1.000

M. Calcoen. Maart 90

FORT SINTE ISABELLA

Van ons geacht medelid de heer André VAN CAILLIE ontvingen wij een schrijven dat ons de oorsprong geeft van de noodopgraving op de site van Fort Sinte Isabella.

Uit de copie van een brief van de "Dienst voor opgravingen van het Ministerie van Vlaamse Gemeenschap" blijkt dat het initiatief tot deze noodopgravingen er kwam dank zij de tussenkomst van Korvet-tekapitein André VINCK (Korpscommandant van het Logistiek Kommando van de Zeemacht in Oostende). Op 20 november 1989 schreef hij de bevoegde dienst aan over de toekomstige verkaveling van deze belangrijke historische site. Hierbij stelde de heer VAN CAILLIE zijn dokumentatie met betrekking tot het fort ter beschikking.

Ere wie ere toekomt en wij zijn de heren VINCK en VAN CAILLIE dankbaar voor hun inzet terzake.

J.B. DREESEN

HET BELEG VAN 1706 TE OOSTENDE

Tijdens zijn uitstekende voordracht over het Beleg van 1706 (het zogenaamde klein beleg van Oostende) vestigde de heer Walter DEBROCK de aandacht van het publiek op het bestaan van een dichtbundel die hierover handelde. Een zekere DE JONGHE, tijdgenoot van de gekende Duinkerke rederijker Michiel DE SWAEN, schreef een gedicht van een 1.900 verzen waarvan er 1.068 een zeer waarheidsgetrouw verslag geven van dit beleg. Dit gedicht, voorzien van een inleiding verscheen in de Mededelingen van de Vlaamse Academie in het jaar 1905. Bij zijn opzoeken met betrekking tot zijn voordracht vond de heer DEBROCK het spoor van deze bundel. Het is een waardevolle vondst voor de geschiedenis van onze stad maar het getuigt niet van een ruime verspreiding van de Mededelingen van de Vlaamse Academie.

De heer R. LEROY, waarnemend Hoofdbibliotekaris van de Stad Oostende, die aanwezig was op de voordracht, meldde ons dat hij onmiddellijk het nodige deed om een exemplaar van deze dichtbundel te verkrijgen voor het fonds Ostendiana van de bibliotheek. Dit exemplaar is inmiddels aangekomen en staat, na inbinding, ter beschikking van het lezerspubliek. De heer DEBROCK stelde zijn exemplaar ter beschikking van de Kring.

Onze dank aan de heer DEBROCK voor deze mooie vondst en aan de heer LEROY voor zijn vlugge inzet terzake.

J.B. DREESEN

KEN UW STAD : HET MUSEUM ENSORHUIS, VLAANDERENSTRAAT 13

door Norbert HOSTYN

TER INLEIDING

1917 : James ENSOR, kunstschilder, graveur is 57 jaar oud. Als kunstenaar is hij al lang over zijn hoogtepunt heen en stilaan begint hij internationale roem te verwerven.

In dit jaar 1917, in volle oorlogstijd, verhuist hij van een hoekhuis Van Iseghemlaan/Vlaanderenstraat naar een winkelpand aan de Vlaanderenstraat 27. Het huis had hij geërfd van zijn oom Leopold HAEGHEMAN, die er een schelpen- en souvernirwinkel hield.

In het bovengenoemd hoekhuis was ENSOR in 1880 terug bij zijn familie

komen wonen, vader, moeder, zuster, een tante. Hij had zopas zijn niet al te schitterende studies aan de Brusselse Akademie beëindigd en was grondig ontgoocheld door de praktijken, die het professorenkorps van die instelling huldigde.

ENSOR's ouders hadden er een handel in souvenirs- en carnavalartikels. ENSOR had er zijn atelier op zolder. Door de vensterramen ontrolde zich een enig panorama over de nog kleine badstad.

Op die zolderkamer schilderde hij enkele prachtige, sfeervolle gezichten op de Vlaanderenstraat en de Van Iseghemlaan : "Gezicht op de ondergesneeuwde Van Iseghemlaan" (1881) en "Gezicht op de Van Iseghemlaan" (1905), beide in het Museum voor Schone Kunsten te Oostende.

Daar ontstonden nagenoeg alle meesterwerken van James ENSOR : "De oostereetster", "Intrede van Kristus te Brussel", "Verbazing van het masker Wouse", "Stilleven met rog", de meeste etsen, honderden tekeningen.

Een gedenkplaat, aangebracht op de gevel van dat hoekhuis, herinnert nog aan ENSOR's verblijf aldaar van 1880 tot 1917.

* * *

In 1917 nam hij zijn intrek in de Vlaanderenstraat 27, het huidige "Ensorhuis".

Het 19e-eeuwse huis is niet bijster markant : een onopvallend rijhuis, met winkelpand, zoals er veel stonden in de stad. Alleen het feit dat James ENSOR er zijn lange levensherfst doorbracht, lag aan de basis voor behoud en bescherming (1974).

Samen met zijn trouwe huisknecht August VAN YPER woonde ENSOR tot aan zijn dood, einde 1949, in het huis aan de Vlaanderenstraat 27. Daar ontving hij zijn vele vrienden en bewonderaars, kunstenaars, critici en literatoren, joernalisten en personaliteiten allerhande. Na de dood van ENSOR ijverde de vereniging "Vrienden van James Ensor" voor het behoud van het huis als museum. Dat werd dank zij een nationale aktie werkelijkheid in 1952. Maar intussen werden belangrijke gedeelten van de inboedel, helaas, verkocht; vooral de talloze kunstwerken, die tot 1949 het huis sierden. Ze vonden al vlug hun weg naar musea en privéverzamelaars. In 1956 werd het Ensorhuis aan de stad Oostende overgedragen, maar mettertijd liepen de kosten om het in stand te houden danig op : het Ensorhuis verkwijnde en werd tenslotte voor het publiek gesloten. Even was er zelfs sprake van sloping....

Omstreeks 1973 keerde het tij. Een groep Ensor-bewonderaars zette een campagne op touw, die de restauratie en heropenstelling van het museum, einde juni 1974, tot gevolg had. Het bezoek van koningin FABIOLA, in september 1974, was meteen de officiële blijk van waardering voor die prachtige verwezenlijking.

Het vernieuwde Ensorhuis is dus niet zozeer een nauwgezette historische rekonstruktie : de echte schilderijen hangen er nu eenmaal niet meer, en vele kleinere voorwerpen gingen in andere handen over. Reproducties op ware grootte sieren thans de kamers. Toch roept het geheel op zeer suggestieve wijze de eigen leefwereld van de oudere James ENSOR op.

DE SOUVENIERWINKEL

De bezoekers komen binnen via de souvenirwinkel, ENSORs oom en tante hielden alhier een "bazar" open : kitcherige souvenirs,

speelgoed, schelpen, chinoiserieën, prentkaarten en maskers vinden er gretige kopers. James ENSOR sloot algauw dat winkeltje, maar bewaarde het piëteitsvol, als een soort herinnering en tevens als onuitputtelijke bron van inspiratie voor zijn vele latere werken. Allicht vond ENSOR hier iets uit zijn jeugd terug, want ook zijn ouders hielden zo'n schelpenwinkel open. Een foto op één van de uitstalplanken toont het Ensorhuis, toen het nog een échte souvenirswinkel was. Het winkeltje staat thans niet meer zo vol als weleer, maar bevat nog steeds tal van wondere zaken. In de wandkasten vallen de maskers op. Het zijn zulke maskers, welke hier verkocht werden en die ENSOR inspireerden.

Achterin hangen zes interessante foto's van de kunstenaar. De oudste twee tonen ons James ENSOR in close-up (1883) en in zijn oud zolderatelier (1893). Vooral de laatstgenoemde foto is boeiend omwille van de vele kunstwerken die erop te zien zijn.

De overige vier foto's zijn genomen door de Oostendse meesterfotograaf Maurice ANTONY (1883-1963) : ENSOR in gezelschap van zijn trouwe huisknecht, twee opnamen uit 1933 waarop we ENSOR zien in het "Blauwe Salon", zijn werk- en leefkamer en een mooie portretfoto op latere leeftijd.

Daar staat ook zijn - nu gehavende-marmeren - borstbeeld door de Brusselse beeldhouwer Edmond DE VALERIOLA. Het beeld werd in 1930 onthuld in de tuinen vóór het Kursaal. Thans staat een bronzen repliek opgesteld op het terras van de Venetiaanse galerijen (Zeedijk). De tweede buste, in ceramiek, is het werk van beeldhouwer Dolf LEDEL die in de jaren dertig te Oostende werkzaam was.

Op de schildersezel bemerken we het "Ensorhuis", gezien door kunstschilder Geo MOMMAERTS.

Het plaatsje achter de winkel was vroeger een kleine bergruimte. Aan een klerenhanger prijken mantel en hoed van de meester. Tegen de achterwand staat een grote vitrinekast in art-nouveau. Daarin zijn waardevolle "bibelots", die ENSOR bezat, tentoongesteld : vazen, beeldjes, glaswerk, vlinders, schelpen... Sommige van die voorwerpen werden door ENSOR in zijn stillevens verwerkt. Ook een klein karikaturaal Ensorportret van de hand van Eric WANSART valt hier op.

Aan de overige muren hangen enkele Ensor-portretten. Één geschilderd door Isidoor VERHEYDEN (1846-1905), een ander gemaakt door Henry DE GROUX (1866-1930). Beide portretten waren destijds ENSORS persoonlijk bezit. Dat van VERHEYDEN treffen we aan op het schilderij "Mijn geliefkoosde kamer" uit 1892 (Museum te Tel-Aviv). Het erg opvallend damesportret is ook een werk van Henry DE GROUX. Het stelt Mevrouw Emma LAMBOTTE voor, echtgenote van een Luikse arts en zelf amateur-schilder. Van 1903 af spande die bemiddelde dame zich in voor de promotie van ENSOR's kunst door het aankopen van werken en door hem in haar kennissenkring bekend te maken. Er hangen hier ook nog drie moderne schilderijen, die ENSOR als thema hebben : "Ensor en de muze van Oostende" uit 1966, door Friedrich Karl GÖTSCH, "Hulde aan Ensor" door Adhémair FRITZ en "Ensor en Renée Keuller" door Renée KEULLER.

TUSSENVERDIEPING

Op deze tussenverdiefing ziet men eerst een driedimensionele rekonstruktie van het vernietigde schilderij "Arme luizenbos die zich warmt". Het is een werk van de hyperrealistische beeldhouwer Jacques VERDUYN, die ook in het Museum voor Schone Kunsten op het Wapenplein vertegenwoordigd is.

Aan de straatzijde is een kleine dokumentatiezaal met wisselende studietentoonstellingen over de kunstenaar. Dit jaar zijn het "Brieven van Ensor". De foto's aan de muur zijn vergrotingen van ENSOR' reeks etsen "De zeven hoofdzonden" (1888-1904). Rechts van de deur beginnend ziet men kloksgewijze : de ontucht, de luiheid, de afgunst, de hoofdzonden beheerst door de dood, de gierigheid, de hoogmoed, de gulzigheid, de gramschap. Acht meesterwerkjes vol scherpe satire.

1e VERDIEPING

De blikvanger is uiteraard de eerste verdieping, met eetkamer en salon-atelier. De meubilering is nog authentiek, maar de kostbare schilderijen, de warboel van boeken, papieren, schildergerief en allerlei snuisterijen zijn verdwenen.

Het "Blauwe Salon" aan de straatzijde, was de ontvangst- en werkruimte : tegelijk leefkamer en atelier. Zoals nog te zien is op oude foto's, bood dit salon destijds een schilderachtige aanblik, die we het best als "artistieke wanorde" kunnen omschrijven.

Aan de muren valt onmiddellijk het beroemde doek "Intrede van Kristus te Brussel" uit 1888 op. Het oorspronkelijke werk bevindt zich thans in de U.S.A. "De Verbazing van het masker Wouse" uit 1889, dat u rechts naast de piano ziet, hangt in het Museum te Antwerpen. Het prachtige "Stilleven met rog", dat erboven hangt werd in 1892 geschilderd en bevindt zich thans in het Museum voor Schone Kunsten te Brussel. Boven de piano hangt een erg stemmig en kleurrijk werk uit 1886 : "Kinderen bij opschik", thans in een Antwerpse privéverzameling. Het schilderij naast het venster is het beroemde "Maskers twistend om een gehangene" uit 1891 (Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen). Boven de kachel hangt "De geërgerde maskers" uit 1883 (Museum voor Schone Kunsten te Brussel). Op de schildersezel ENSORS affiche voor zijn tentoonstelling bij "La Plume" (1898) en een gipsen "écorché".

De mahoniehouten buffetkast komt voor als achtergrondelement op het schilderij "De oestereetster".

Piano en harmonium herinneren aan ENSORS muzikale belangstelling en kompositorische bedrijvigheid. Hij componeerde de balletmuziek "La Gamme d'Amour" en de "Marche des Rotariers Ostendais". Thans nog laat de beiaard in de toren van het Feest- en Kultuurpaleis geregeld deuntjes uit "La Gamme d'Amour" horen om het half uur. Het leuk Viktoriaans stoeltje in schelpvorm treffen we aan op het schilderij "Bizarre rokers".

De tweede deur leidt naar de eetkamer. Boven die deur hangt een anoniem 17de eeus Damesportret dat ENSOR in enkele schilderijen en tekeningen verwerkte.

In de doorgang naar de eetkamer hangt de reproductie van "Muziek in de Vlaanderenstraat" (1891; Museum voor Schone Kunsten, Antwerpen) alsook de gouache "Ensor aan de piano" van de Bretoense schilder Pierre DE BELAY (1946), door diens weduwe aan het Museum geschonken. In de eetkamer valt vooreerst de neo-barokke kast op, door de kunstenaar vaak gebruikt als motief in schilderijen of tekeningen. Aan de muren reproducties van "De oestereetster" (1882), het cryptisch werk "De bizarre rokers" (ca. 1920), "De oneervolle vivisectors" (1925) (beide laatste werken in een Kortrijkse privéverzameling), "Bloemen en Chinese vazen" (1896; Museum voor Schone Kunsten, Brussel). Tenslotte nog twee maskerscènes : "Eigenaardige maskers" (1892; Museum voor Schone Kunsten, Brussel) en "De intrige" (1890; Museum voor Schone Kunsten, Antwerpen). De siervaas op de tafel in Koreaans aardewerk is deze afgebeeld op "Bloemen en Chinese vazen".

In het trappenhuis ziet u een portrettekening van de oudere ENSOR door de Hongaars-Franse kunstenaar Tibor GERTLER en een vergroting van de ets "De Pisser" (1887). Let op de zelfspot : "Ensor est un fou".

Affiches van diverse Ensorentoonstellingen decoreren de traphall.

De kamers op de verdieping zijn niet te bezoeken. Ze worden bewoond door de huisbewaarder.

EN NOG OVER HET SCHILDERIJ VAN DE "EERSTE WATERTOREN"

In verband met de vraag van de heer J. VANDEWALLE in "De Plate" (p. 90/88), betreffende het schilderij "eerste watertoren" kan ik het volgende zeggen.

Een schilderij met hetzelfde onderwerp, eigendom van de heer en mevrouw NASSEL-KIEKEN August, grootouders van mijn echtgenote en echte Oostendenaars hing destijds samen met enkele andere doekjes met Oostendse onderwerpen in hun huis Lijndraaiersstraat, 50, waar ze tussen haakjes eerst in 1928 introkken, en dus slechts geruime tijd na 1900 op het Hazegras leefden. Voordien woonde de familie in de Veldstraat (huidige Peurquetstraat).

Dit schilderij samen met een ander, voorstellende een gezicht op de brandende "Grote Kerk", zijn thans in het bezit van de heer en mevrouw NASSEL-LUYENS, Albert, hun 7e zoon (ze hadden er negen in het totaal !). Bij rondvraag bij de vier nog levende zonen NASSEL (Alfons, Albert, Gerard, Maurits) bleek dat de "artiest" wel degelijk Juvenal VANHESTE (of VANNESTE) zou zijn geweest, die de werkjes zeker niet in "opdracht" maar als vriendendienst maakte.

De families VANHESTE en NASSEL waren goed bevriend, zo was August peter van een van de kinderen van Juvenal, die huisschilder van beroep was en een winkel had in de Romestraat (dicht bij de Veldstraat) tussen de Vogelmarkt en de Cairostraat (over de huidige bakkerij Korenbloem).

Als schilder leverde hij steeds kopiewerk, zo zou het werkje over de brand van de "Grote Kerk" (greep plaats in 1896), geconterfeit zijn van een of andere afbeelding die in een cafeetje van de Lijnbaanstraat hing. Het is m.i. logisch, dit wetende, dat ook het andere, van de watertoren nagemaakt is van een vroeger schilderijtje (?), al of niet van de hand van een der gebroeders DELARUWIERE.

Over de figuur Juvenal VANHESTE kan nog gezegd worden dat hij ook over een zekere muzikale begaafdheid moet beschikt hebben, hij zou gespeeld hebben in het Kursaalorkest (konterbas ?) en ook muziekles gegeven hebben o.a. aan de kinderen NASSEL.

Meer heb ik niet kunnen vernemen bij de familie NASSEL over de oorsprong van beide werken.

Marcel CALCOEN

VERBETERING

In de aankondiging betreffende het verschijnen van het boek "HET OOSTENDSE POLITIEPERSONEEL IN 1907" (De Plate blz. 90/132) is in het rekenigummer een fout geslopen.

Het juiste rekeningnummer van D. Deschacht, Lotuslaan 19, Oostende is : 001-0299452-89.

Onze verontschuldiging voor deze vergissing.

OSTENDIANA

door A. SWYNGEDAUW

LANOYE, Robert - Ostendiana L.226/8

Le petit belge que voici... : témoignage de trois-quarts de siècle.
Oostende : Erel, 1989.

NAERT, Urbain - Ostendiana N.126/24

Het drama van de vliegende bom... : Eernegem, 8 juli 1944. Eernegem :
U. Naert, 1989.

STEKELORUM, Rik - Ostendiana S.851/1

"Valentijn" van Sint-André : van potvis tot aprilvis. Koksijde :
Rik Stekelorum, mei 1989.

REMOORTERE, Julien van - Ostendiana R.355/173

Ippa's kastelengids voor België. Tielt : Lannoo, 1988.

LOMBAERDE, Piet - Ostendiana L.373/3

Het theoretische en praktische aandeel van Simon Stevin en Wenceslaus
Cobergher bij de heropbouw van Oostende na 1604. Overdruk uit :
Het Ingenieursblad; 52e jg., 1983, nr. 8, p. 331-338.

COORNAERT, Maurits - Ostendiana C.348/6

De werken van Maurits Coornaert : indices op de persoonsnamen,
voorkomende in zijn historische werken. In : "Rond de Poldertorens" :
handelingen van de Kring voor heemkunde en geschiedenis "Sint-Gutha-
go"; speciaal nummer, maart 1989.

DUMON, René - Ostendiana D.904/1

Geschiedenis van Nieuwpoort. Nieuwpoort : Stad Nieuwpoort, 1989.

CATALOGUS - Ostendiana C.191/316

Constant Permeke : retrospectieve tentoonstelling. Antwerpen :
Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen, 1959.

BREDENSE - Ostendiana B.834.5/1

De Bredense Spanjaardduinen : natuurpocket gerealiseerd door de
Bredense Natuurwerkgroep "De Zeekoet". Bredene-Dorp, 1989.

PARMENTIER, Jan - Ostendiana P.190/3

"Oostendse" zeelui en supercargo's in dienst van de Deense Aziatische
Compagnie (1730-1747). Overdruk uit : Mededelingen van de Marine-
Academie.

DOLFEN, Freddy - Ostendiana D.595/1

De Panne Binnenstebuiten : ontspanningsgids. Oostende : Druk. Goe-
kint, 1988.

ANSEEUW, Marc - Ostendiana A.354.5/1

Meesters in het Rijk der Tonen : het Koninklijk Muziekconservatorium
Gent en het Nieuwe Klankschap. Gent : Koninklijk Muziekconservatorium
Muzikon, 1989.

NAERT, Urbain - Ostendiana N.126/25

Stille getuigen over de Grote Oorlog. Eernegem : U. Naert, 1989.

LE COMPTE, Herman - Ostendiana L.2935/18

Gezond met dokter Le Compte : de essentiële dr. Le Compte. Antwerpen,
Hadewijch, 1989.

CROCKAERT, Jacques - Ostendiana C.454/5

Les routes de l'exode : 1940. Strombeek-Bever : Ed. Le Scorpion, 1975.

PARMENTIER, Jan - Ostendiana P.190/1

De handelaars en supercargo's in de Oostendse moka- en Indiahandel (1714-1735). Overdruk uit : Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis ("Société d'Émulation") te Brugge, 1985.

MASEREEL, Frans - Ostendiana M.295/72

Gesammelte Werke.

DESECK, Pierre - Ostendiana D.355.1/12

Scheepsdocumenten voor de pleziervaart. Brugge : die Keure, 1989.

DEVENT, Georges - Ostendiana D.390/3

De Vlaamse zeevisserij. Brugge : M. van de Wiele, 1989.

LIÉTARD, Edwin - Ostendiana L.552/10

Oostendse jetons. E. Liétard, 1990. Uitg., gedateerd : 1985-1990, d.m.w. fotocopieën.

GOES, Joseph - Ostendiana W.5612/56

De geschiedenis van de telegraafkantoren van Oostende, Oostende-Dover en hun stempels. Oostende : Westvlaams Filatelistische Studievereniging, 1990.

ASAERT, Gustaaf - Ostendiana A.430/1

Analytische inventaris van monsterrollen ter visserij (1818-1843 en 1860-1910). Brussel : Algemeen Rijksarchief, 1986 - 2 dl.

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN TE OOSTENDE

door Norbert HOSTYN

XLXV - "DE BRON" van FREDDY D'ANNEEL

Kunstschilder Freddy D'ANNEEL schonk in 1988 het blauwstenen beeld "De Bron" aan zijn geboortestad.

Het beeld, een liggend vrouwelijk naakt van ± 2 m. lengte, dateert uit 1975 en werd dat jaar geëxposeerd in het Dudenpark te Vorst. Later prijkte het in de tuin van D'ANNEEL's villa te Terhulpen.

Begin februari 1989 werd het geïnstalleerd langsheen de Koningin Astridlaan ter hoogte van de Chaletstraat.

Freddy D'ANNEEL (Oostende, 1929) is de zoon van een gekend Oostends architect. Hij ontving zijn opleiding aan de Brusselse Kunstacademie bij Jean RANSY, Fernand DE BONNAIRES en Gustaaf VERHASSELT. Zelf was hij tot voor kort docent aan de École d'Arts Plastiques et Visuels te Ukkel en is een geliefd kunstenaar in het Brusselse.

XLXVI - MEMORIAAL CLÉMENCE WANTE

In de materniteit van het H. Serruysziekenhuis (Kaïrostraat) bevindt zich in de gang een memoriaal Clémence WANTE.

Clémence-Marie-Thérèse WANTE (Assebroek, 7 december 1859 - Oostende, 8 oktober 1938), echtgenote Amédée HOUTAVE, bemiddelde rentenierster schonk bij testament (1) al haar bezittingen aan de door haar gestichte Materniteit Clémence Wante.

Deze materniteit bevond zich langsheen de Elisabethlaan, maar werd in de vroege tachtiger jaren geïncorporeerd in het complex van het H. Serruysziekenhuis.

(1) Opgesteld te Oostende op 10 mei 1937 en geboekt te Oostende op 6 januari 1939.

THEMATENTOONSTELLING

Op zaterdag 26 mei 1990 wordt om 11 uur in ons museum een nieuwe thematentoonstelling geopend.

Goed 75 jaar na het begin van wereldoorlog I en 50 jaar nadat het oorlogsgeweld opnieuw ons land in zijn greep nam past het deze zwarte tijd te herdenken.

Wij doen dat met een tentoonstelling getiteld "OOSTENDE IN TWEE WERELDOORLOGEN". Het is vooral een foto- en dokumentatietentoonstelling die zich beperkt tot het Oostendse grondgebied. Er zijn foto's en dokumenten die door de massa weinig gekend zijn en er zijn er die ook voor de specialisten zeker geen dagelijkse kost zijn : foto's door de Duitsers zelf genomen, dokumentatie door de weerstand naar Londen overgebracht, enz...

Het materiaal komt o.a. uit ons eigen archief maar vooral uit het archief van openbare instellingen en privé personen.

De organisatie was geen gemakkelijke taak en ons bestuurslid Freddy HUBRECHTSEN tekent ervoor verantwoordelijk.

DERDE LIJST VAN DE MILDE SCHENKERS VOOR HET "FONDS MUSIN"

Overdracht 2e lijst	33.850 ₣
Dhr. A. BEIRENS - Oostende	1.000 ₣
Mevr. J. VALKENBORG - Oostende	2.000 ₣
Dhr. A. OCKET - Oostende	2.000 ₣
Dhr. R. TIMMERMANS - Oostende	1.000 ₣
Dhr. M. QUAGHEBEUR - Oostende	1.000 ₣
Dhr. H. GOBERECHT - Stene	500 ₣
Dhr. R. SEYS - Koekelare	250 ₣
Mevr. Wwe. CHATLEN - Oostende	1.000 ₣
Dhr. R. VAN CRAEYNEST - Oostende	500 ₣
	<hr/>
	43.100 ₣

Deze lijst werd afgesloten op datum van 17 april 1990

Met onze hartelijke dank

De Raad van Beheer

ONS HEEMMUSEUM

Het Heemmuseum De Plate, Feest- en Cultuurpaleis, 1ste verdieping
Wapenplein - OOSTENDE

OPEN : - elke zaterdag

- dagelijks tijdens de Pinstervakantie en in de maanden
juli, augustus en september

- dinsdag gesloten

OPENINGSUREN : 10u. - 12u. / 15u. - 17u.

**GRATIS
FOTOFILM**

**COCK
CAMERA
SERVICE**

Hoek Jozef II straat en
Christinastraat - Oostende

Tot einde
voorraad - Bij afwerking
nieuwe film min. 20
afgewerkte foto's

IN DIT NUMMER

- blz. 140 : J.P. FALISE : De odyssee van loodsboot 18.
- blz. 146 : A. CASIER - Oostendse muziekgeschiedenis - XL.
- blz. 149 : E. SMISSAERT : Schrijvers aan zee (7).
- blz. 152 : E. LIÉTARD : Oostendse numismatiek.
- blz. 155 : A. SMISSAERT (+) : Oostende tijdens Wereldoorlog I (10).
- blz. 159 : J. COOPMAN : Oostendse burentwist op hoog niveau in 1794.
J.P. FALISE : Nog over de Kapucienenkerk.
- blz. 160 : A. DE LEGER : Wie schilderde deze eerste watertoren ? II.
- blz. 161 : E. LIÉTARD : Groentenmarkt 1616-1990.
M. CALCOEN : Renovatie van de Groentenmarkt.
- blz. 163 : J.B. DREESEN : Fort Sinte-Isabella.
J.B. DREESEN : Het beleg van 1706 te Oostende.
H. HOSTYN : Ken uw stad : het museum Ensorhuis.
- blz. 167 : M. CALCOEN : En nog over het schilderij van de eerste
watertoren.
- blz. 168 : A. SWYNGEDAuw : Ostendiana.
- blz. 169 : N. HOSTYN : Monumenten, beelden & gedenkplaten te Oosten-
de - XLXV - XLXVI.

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

WIJ WENSEN AL ONZE LEDEN EEN PRACHTIGE ZOMER

EN EEN PRETTIGE VAKANTIE

Begravenissen
Crematies

NUYTTEN

Inzake rouw
gaat het om diskretie, takt.
Binnen een beperkte tijd dienen moeilijke,
vaak pijnlijke beslissingen genomen.
Dit vereist ervaring, een gedegen uitrusting
en ook iets bijzonders menselijks,
de juiste toon.
Voor dit alles kan u bij Nuytten terecht.
Begravenissen, crematies, rouwtransporten,
tegen sociale prijzen.
Nuytten is uw steun in droevige dagen.

Tel. 059/80 15 53 & 70 32 78
Torhoutsesteenweg 88
Petit-Paris - Oostende

OOSTENDSE HEEMKRING " DE PLATE".

Kastelentocht in het Brugse.

... de geestelijke glans
die vandaag over de aloude burcht
is opgegaan, zal, hopen wij,
geen avond kennen.

Michiel English.

zaterdag 9 juni 1990

Laat het een prettige en zonnige
dag worden.

Kastelentocht in het Brugse.

Westvlaanderen telt meer dan honderd kastelen en kasteeltjes, waarvan een respectabel aantal rond Brugge ligt. De kwalificatie "kasteel" is vaak bij het haar getrokken. Veel van de kastelen, die als zodanig gereputeerd staan waren of zijn niet meer dan hoogstens grote landhuizen.

Hopelijk met de zon in het gelaat starten we om 09 uur stipt en gaan de autostrade op. In Jabbeke draaien we naar binnen toe, de baan op die ons langs Snellegem, Varsenare naar Sint Andries brengt.

We stoppen even aan het Domein "De Koude Keuken" dat momenteel als sport- en recreatiecentrum van de Stad Brugge dient. Het kasteel dat er bij hoort, Vossenburg, wordt uitgebaat als een van de betere restaurants in de omgeving. We werpen een vlugge blik op de omgeving en kijken met bijzondere aandacht naar een van de weinige zonnepijlers in onze provincie, waarna we terug instappen en verder trekken.

Tussen 10u30 en 11u30 bezoeken we het kasteel van Male, dat, zoals U verder in dit blad kunt lezen omgebouwd werd tot een klooster.

Rond het middaguur gaat het dan, met vaart, naar Loppem waar we in het Bakkershof de voeten onder de tafel steken. We laten het ons daar smaken en vergeten niet dat, buiten de aperitief, de andere dranken voor eigen rekening zijn.

Om 14u30 zetten we terug aan voor het bezoek aan het Kasteel van Loppem. Dit bezoek, onder leiding van de lokale gids, zal ons inwijden in de mooie dingen van dit veelbesproken kasteel.

Door omstandigheden, de afspraken worden niet meer zo ernstig opgevat als vroeger, verleggen we ons bezoek aan de Kruidentuin naar Bulskampveld-Lippensgoed, het mooiste provinciaal domein van het land. Daar genieten we op een korte wandeling naar de zeer rijke Kruidentuin, intens van de prachtige omgeving.

We trekken terug naar Loppem waar we even stoppen voor een glasje en een plasje in het Bakkershof. Ook hier moesten we ons programma aanpassen omdat afspraken niet zo ernstig meer worden opgevat als vroeger.

We laten het echter niet aan ons hart komen want ook hier zitten we aangenaam en rustig.

Tussen 19 en 20 uur trekken we weer terug Oostendewaarts, blij en gelukkig van de dag en van al het mooie dat we te zien kregen.

Hier eindigt het normale voorzomerse programma, er is nog een bezoek voorzien aan de tentoonstelling in het Museum voor Schone Kunsten op 14 juli, en wij hopen U in het najaar terug te zien op het verdere verloop van onze activiteiten.

Wij wensen U allen een aangename en warme zomer en prettige vacantedagen.

Iets meer over : "DOMEIN DE COUDE KEUKEN"

COUDEKEUKEN,

Ter plaatse waar nu het kasteel van de barones KERYYN de Lettenhove staat, langsheen de Zandstraat, stond, in vroegere eeuwen, een kasteel dat een bouwkundige merkwaardigheid, alsook een geschiedkundige vermaardheid had. Verzekerd wordt dat het van daar uit was dat kolonel Balfour, Jacques BOUCQSAULX en zijn zonen, den avond van 24 oktober 1579 weg-trokken om de stad Mene te verrassen.

Vanaf 1369 vindt men aanduidingen van dit leengoed dat van de Burg van Brugge afhankelijk was. Het heeft nog geen naam doch zijn uitgestrektheid van 50 gemeten, laat toe het door een groot getal jaren heen te vervolgen en na te gaan.

Op te merken valt dat het bezit van dit goed het voordeel medebrenkt over de ammanie van Houttave en deze van Straeten (ST.-ANDRIES) met hun rechten, wedden en lasten te beschikken.

In 1435 noemt men deze eigendom 't Goed ter Straeten in tegenstel met het leengoed gekend onder de naam van "HEERENHOF van STRAETEN" en gelegen te Yarsenare.

In 1530 draagt het de naam van "COUDEKEUKEN" of "'T GOEDT TER COUDEKEUCKENE". 't Is bij vergissing dat Sanderus, in plaats van het kasteel van "NOORTVELDE" dat overigens, op het oogenblik dat zijn werk verscheen, reeds vernield was, het kasteel van "COUDEKEUKEN" met zijn afhankelijkheden, met de naam van "PRETORIUM DOMINI de NOORTVELDE" betiteld heeft.

Spijtig is 't ook dat men, in de laatste jaren, aan dit kasteel, bij mislag de naam van "NOORTVELDE" gaf, wanneer het wel "KOUDEKEUKEN" had moeten zijn.

Emguerrand Hauwele was de eerste kasteelheer van "COUDEKEUKEN". Hij stierf in 1370.

Na hem volgden zich elkander op :

familie Bostoen (1401);

Melghwaerd (1431);

Rusbeke, Haghe (1523);

Van Stakenburch (1550);

de Chamtraines (1580);

Chaingnaert (1617);

Van Ophen, de Velaere (1644);

van Caloen Jeanne, echtgenote van Olivier de Nieulant (1673);

de Nieulant de Pottelsberghe (1714) tot aan de invoering van het nieuw regiem.

Baron en Barones Joseph Kervyn de Lettenhove kochten den eigendom ten jare 1900 en deden er het huidig kasteel bouwen.

(Uitgave 1939 - Ridder Stanislas van Outryve d'Ydewalle - burgemeester)

Sint-Andries bracht met de gemeentefusie in 1970 een waardevolle bruidsschat mee : het 13 ha grote domein de "Koude Keuken".

In 1968 was het door de gemeente aangekocht en voor het publiek opengesteld. Het is nu uitgegroeid tot een veelzijdig sport- en ontspanningsoord. Iedereen komt er aan zijn trekken: wie zijn conditie op peil wil houden of gewoon wat wil sporeten kan er tennissen, voetballen, boogschieten en rolschaatsen; wie het wat rustiger aan wil doen, kan er wandelen en zonnebaden, of vissen in de grote vijver; voor de kleinsten zijn de avontuurlijke speeltuin en de ploeterplas de gedroomde plekken, terwijl enkele jeugdverenigingen de bevoorrechte eigenaars zijn van een lokaal aan de rand van het park.

De "Koude Keuken" is één van de weinige Brugse kastelen met een ver verleden. Het kreeg de naam naar de eerste gekende eigenares, Catelyne Koudekeuken, in 1326. Voor 1789 was het een landgoed van ongeveer 220 ha.

Het strekte zich uit tussen de Lege Weg en de Zandstraat.

De Flandria Illustrata van Sanderus geeft een waar beeld van dit oude kasteel, dat door 2 wallen omringd werd.

Sanderus gaf er wel de naam Noortvelde aan naar de toenmalige eigenaar Jacob van Yelare, heer van Noortvelde.

In de 19de eeuw was het bouwwerk vervallen en als hoeve in gebruik.

Baron Joseph Kervijn de Lettenhove kocht het in 1900 en liet het grondig verbouwen. De ingangspoort bleef in zijn oorspronkelijke staat bewaard.

De parkaanleg beperkte zich tot een grasveld en een vijver met enkele heesters, aan de voorzijde van het kasteel.

Toen het domein door de gemeente Sint-Andries werd aangekocht, voorzag een Bijzonder Plan van Aanleg dat het als sport- en recreatie ruimte zou functioneren.

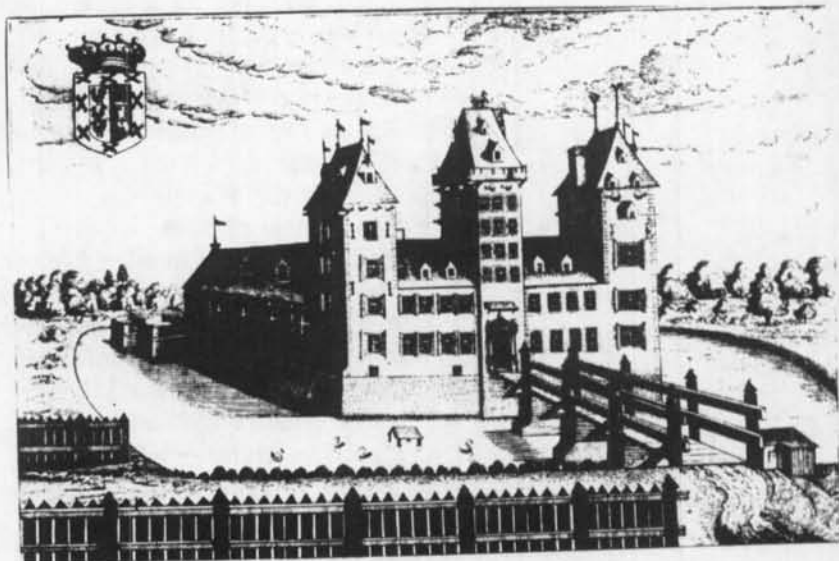
Een deel ervan zou evenwel voor sociale woningbouw worden gebruikt.

Gelukkig werd daarvan afgestapt en werd het in tegendeel in 1974 nog met 5 ha uitgebreid.

In 1940 tijdens W.O. II heeft Koning Leopold hier tevens enkele dagen vertoefd.

KASTEEL VAN MALE

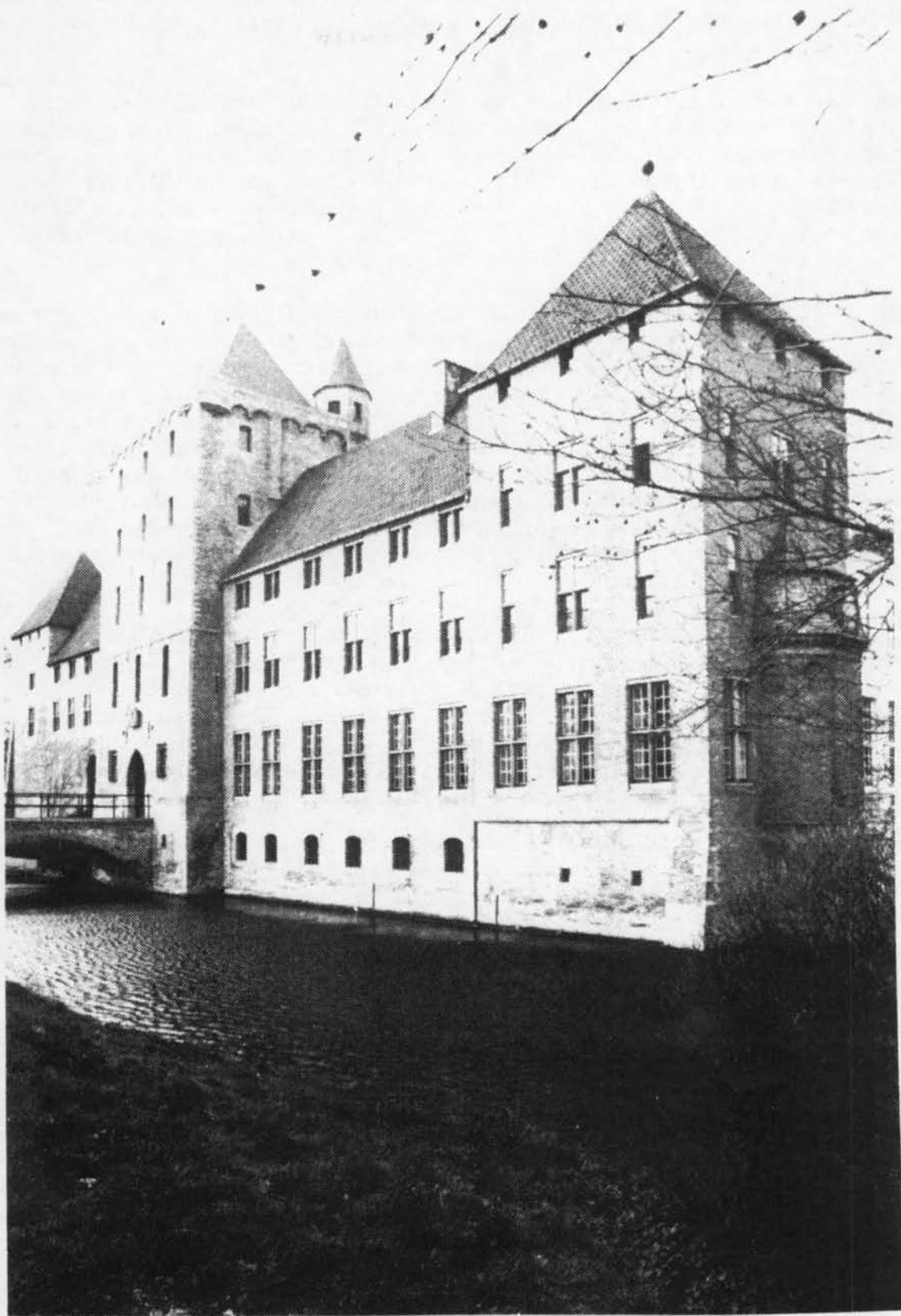

Wie langs de aloude heerbaan Brugge-Eeklo-Gent de weg naar de abdij van Male inslaat, vindt de ingangspoort naast het stemmige "Hooghe Huus", eens het raadhuis van de heerlijkheid Male. Door deze oude poort betreedt men het domein en bij de kromming van de weg ziet men een burcht tussen oude bomen, een machtig bouwwerk, indrukwekkend door zijn massa, stoer van eenvoud.

Is dit wel een vrouwenabdij, deze mannelijke burcht met zijn bonkige vierkante meestentoren? Want Male is toch het oude leeuwenest van Vlaanderen, het "huus van den Grave" dat zoveel stormen van oorlog, plundering en brandstichting over zich heen zag gaan. En toch gaat er een onmiskenbare rust uit van dit bouwwerk. Komt het door de klare strakheid van de lijnen, door de warmste van de kleuren die de tijd toverde op de oude bakstenen of door de vredige eiken en beuken die het omringen? Op de brede slotgracht drijven statige zwanen, zo rustig dat men er stil van wordt en de tijd hoort zingen. Het krijgsrumoer is verstomd, de woelige leeuweburcht is zelf als tot vrede geworden, een teken van veiligheid en geborgenheid.

Over de stenen brug die de vroegere ophaalbrug vervangt, komt men in de schemerige hal. Het schaarse daglicht valt door hoge getraliede vensters en speelt zijn spel over de oude schorrenvloer, de ruwe muren, de open haard, de balkenzoldering. Voor de geboeide toeschouwer is het alsof lang vergeten herinneringen weer levend worden : hier klopt nog steeds het hart van Vlaanderen, hier ben ik thuis. En dan krijgt men het uitzicht op **Het binnenhof**: één witte vertedering is dit kloosterpand in een sfeer, zo zuiver, zo vrouwelijk, dat men er sproke Beatrijs aanwezig voelt. Dit kan slechts een vrouwenabdij zijn.

Hoog tegen de lucht op de toren van de abdijskerk verheft zich het gekroonde leeuweschild, symbool van het verleden : Male burcht der graven. Maar in die kroon staat als een banier geplant, het dubbelkruis van de orde van het Heilig Graf, teken en tevens opgave voor het heden : Male, burcht van God.

Graaf Filips van den Elzas (+ 1168) was, zo niet de eerste, dan toch de grote bouwheer van Male. Die burcht van Graaf Filips moet én door zijn afmetingen én door zijn bouw wel bijzonder indrukwekkend geweest zijn : een zware stenen massa, steil oprijzend uit de brede slotgracht, die met zijn acht vierkante torens de onliggende vlakte beheerste.

In 1166 werd de herbouwde burchtkerk ingewijd door sint Thomas, aartsbisschop van Kantelberg, die om aan de vervolging van Hendrik II van Engeland te ontkomen als balling in Vlaanderen verbleef. Sedert de 12de eeuw hebben de graven van Vlaanderen verblijf gehouden te Male zoals blijkt uit de talrijke charters die in Male gegeven worden. Heel de bewogen geschiedenis van het grafschap werd door het kasteel meebeleefd. Als grafelijk domeingoed onderging het de weerslag van de strijd tussen Vlaanderen en Frankrijk.

In de 14de eeuw was Male het geliefkoosd verblijf geworden van de graven. Op 25 november 1329 werd daar Lodewijk van Male geboren en gedoopt, die als de 24de graaf van Vlaanderen de geschiedenis zou ingaan. Het jaar 1382 was een tragisch jaar in de geschiedenis van Male. Op Heilig-Bloeddag kwamen de Gentenaars onder aanvoering van Filips van Artevelde naar Brugge, versloegen de graaf en verwoestten het Male-kasteel. Maar Margaretha van Male, gehuwd met Filips van Bourgondië, liet de burcht herbouwen en maakte er een vorstelijke residentie van, een juweel van Bourgondische pracht. De werken, begonnen in 1390, waren voltooid in 1397. Nog geen eeuw later, in 1472, werd het slot door een grote brand geteisterd, doch Karel de Stoute, hertog van Bourgondië, liet het weer herstellen. De nog bestaande meestentoren zou uit die tijd dateren.

Tijdens de vele beroerten na de dood van Maria van Bourgondië werd Male op het einde van de 15de eeuw nogmaals overvallen en geplunderd. Aan grote herstellingen werd toen niet meer gedacht. Het kasteel werd toevertrouwd aan een "kastelein", de bouwvallige torens werden tot enkele meters boven het water afgebroken en de stenen als bouw materiaal verkocht. In 1558, verkocht Filips II van Spanje, graaf van Vlaanderen, het goed aan ridder Juan Lopez Gallo, zijn raadgever en de beheerder van zijn goederen in de Nederlanden.

In zijn "Flandria illustrata" toont Sandersus ons het slot zoals Lopez het hersteld had of dacht te herstellen. De zuidvleugel is volledig : de grote middentoren met aan weerszijden een vleugel van twee verdiepingen en de respectievelijke hoektorens. Het vroegere complex zou toen reeds herleid zijn tot dit hoefijzer : de volledige zuidvleugel en de aansluitende oost- en westvleugel tot aan de middentorens. DEZE geslachten Lopez volgen elkaar op als Heer van Male. Daarna komt de heerlijkheid in bezit van aanverwante families en wordt tenslotte in 1710 verkocht aan Baron Claesman.

Nog verscheidene malen zal het slot van eigenaar verwisselen; tijdens de eerste Wereldoorlog legerden er de Duitse soldaten. In 1920 werd het aangekocht door Jonkheer Charles baron Gillès de Pélichy die verscheidene herstellingen liet uitvoeren doch tijdens de tweede Wereldoorlog diende het weer als onderkomen voor de bezettingstroepen. Na de oorlog was het kasteel volkomen uitgewoond en leeggeplunderd; weer en wind hadden vrij spel door de gebroken ruiten en de kapotte daken. Uilen, ratten en kraaien bewoonden nu het grafelijk slot...

Tussen 1954 en 1966 werd deze burcht grondig gerestaureerd en bewoonbaar gemaakt door architect Arthur Degeyter uit St.-Andries.

In 1954 werd dan het kasteel betrokken door de zusters van de Orde van het H. Graf uit Brugge die aldus de oude St.-Trudoabdij vanuit Brugge naar Male overbrachten en een nieuwe opgang mogelijk maakten.

Interieur : de middentoren - meestentoren, woontoren of donjon - verleende ook vroeger toegang tot het slot : nu via een stenen brug, vroeger via een houten ophaalbrug. Vanuit de hal met zijn oude schorrenvloer en houten zoldering komen we in de ridderzaal, thans vergaderzaal van het gastenverblijf. In de westvleugel werd de abdijkerk ondergebracht. Opvallend is hier het contrast dat ontstaat tussen enerzijds de gesloten ruimte van het schip van de kerk en het zusterkoor en anderzijds de openheid van de middentoren, waar het altaar is opgesteld dat daardoor als het ware in het licht baadt. In dit altaar, een monoliet op twee kleine ronde zuilen, werden in 1955 - bij de wijding ervan - de relikwieën van de H. Thomas Becket (1118 - 1170), aartsbisschop van Canterbury en van de gelukzalige Karel de Goede, graaf van Vlaanderen, ingemetseld. Symbolisch werden hierdoor de abdij van St.-Trudo en het slot van Male tot één geheel verklaard. Thomas Beck t immers stond mee aan de wieg van de kloostergemeenschap, want hij zegende in 1163 (?) de eerste kapel van de toen pas gestichte orde in.

In de achterwand van het zusterkoor merkt u ramen waarin met gekleurd glas de schilden van vroegere abdisen zijn uitgebeeld. De kruisweg, gegrift in de verse cementering van de wanden, is van Roger van de Weghe.

Het Kasteel van Loppem

Het Kasteel van Loppem dagtekent uit 1859 en vormt een enig geheel: gebouwen, bemeubeling en versiering werden ontworpen door dezelfde kunstenaar, Jean Béthune (1821-1894), schepper van de Vlaamse neo-gotische stijl. Plaatselijke ambachtslieden stonden in voor de verwezenlijking.

In het kasteel zijn schilderijen, vooral uit de 16e en 17e eeuw te zien, naast beeldhouwwerk uit de 15e en 16e eeuw, aardewerk, porselein, enz.

Koning Albert verbleef er met zijn familie van 24 oktober tot 21 november 1918. Hier werd de «Regering van Loppem» gevormd en werden twee beslissingen met historische betekenis genomen: het algemeen kiesrecht en de vernederlandsing van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

Het kasteel is eigendom van de Stichting Jean van Caloen.

HET PARK

Het romantische park van Loppem, met een oppervlakte van 20 hectaren, werd samen met het kasteel ontworpen, (de bakstenen werden gemaakt met de klei, gewonnen uit de vijvers), vele bomen zijn ouder dan het kasteel want ze stonden reeds op het vroegere eigendom en enkele ervan zullen wel vijfhonderd jaar oud zijn.

Het labyrint, enig in België, werd in 1873 getekend en aangeplant door twee jongens, Albert van Caloen, 17 jaar, en zijn broer Ernest, 14 jaar, onder leiding van hun huisleraar E.H. Van der Meersch. Het labyrint is 65 m. lang, 25 m. breed en de hagen, met verschillend gewas, bereiken een totale lengte van bijna twee kilometer.

Het park en het labyrint, eigendom van de Stichting van Caloen, werden door de gemeente in huur genomen

De toegang tot het park is gratis. Voor het labyrint is een inkomgeld te betalen.

Lippensgoed Bulskampveld

Provinciaal domein

In het kohier van de gronden, ingenomen bij het delven van de Brugse Vaart (1613), wordt het Bulskampveld "de meeste heyde tusschen Ghendt ende Brugghe" genoemd. Ook Sanderus treedt dit bij, waar hij in 1641 schrijft :

"feudum de Bulscamp, vulgo Wildenburg, maximo Flandriae adjacet myriceto, quod Bulscampvelt appellatur".

"Myricetus" kan vertaald worden door "gagelveld". Gagel (myrica gale) werd vroeger zeer veelvuldig aangetroffen op het Bulskampveld ; de aromatisch geurende bladeren van deze heester werden toen in de bierbrouwerij gebruikt, zoals nu de hop. "Veld" heeft in Vlaanderen oorspronkelijk niet de betekenis van bouwland, maar wel van onvruchtbare of woeste grond, heide en wildernis.

Het Bulskampveld in bredere zin strekte zich uit van Bellem en Lotenhulle, over Aalter, Beernem, Wingene en Ruddervoorde, tot op Aartrijke, Lichtervelde, Zwevezele en Torhout. Het was in 1650 circa 10.000 ha groot, waarvan méér dan 7.000 ha zuiver veld of heide. Die oppervlakte varieerde natuurlijk, naarmate de wildernis door de voortschrijdende ontginning aangevreten werd.

Een min of meer vruchtbare strook grond langsheen de Waardammebeek, te Zwevezele, Ruddervoorde en Waardamme, splitste het veld in een oostelijk en een westelijk deel.

Het is op het oostelijk deel dat het eigenlijke Bulskampveld lag. Dit omvatte grosso modo de zuidkant van Beernem, de noordkant van Wingene en de westkant van Aalter.

De naam Bulskampveld te Beernem ontmoeten wij voor het eerst in 1149 : "in campo de Bulleskamp" (Arch. Départ., Lille). Hij komt bij nagenoeg al onze oude kartografen voor, o.a. op de kaart van Vlaanderen van Guicciardini in "Descrizione di tutti

i Paesi-Bassi" (1581).

"Flandria Illustrata" geeft min of meer nauwkeurig de begrenzing van het veld aan. Natuurlijk biedt de kaart van de Ferraris (1773 - 78) een veel juister beeld van het Bulskampveld op dit ogenblik ; ook de scheiding tussen het westelijk en het oostelijk deel wordt daar zeer duidelijk aangegeven.

"Bulleskamp" betekent "heide van de stier" of stiereveld, naar het Germaanse "bulnas kampa" (M. Gysseling, Top. Woordenboek). Soms ontmoet men ook "Biscopvelt" — b.v. bij de Ferraris — maar dat is klaarblijkelijk een misschrijving of een verwarring.

In engere zin spreken wij over het Bulskampveld te Beernem, waar de naam tot op de huidige dag nog bestaat als wijktoponiem. Dat is de kern van het oostelijk gedeelte van het veld, zeer woest en laattijdig ontgonnen : pas op het einde van de 18e en tot diep in de 19e eeuw. Nog in 1826 - 30 noemt het bevolkingsregister de zuidelijke helft van Beernem — met enkele schaarse bewoners — eenvoudig " 't Veld" !

Oorspronkelijk was dat Bulskampveld, zeker te Beernem, een desolate heide, praktisch onbebost, waarin talrijke vijvers en moerassen verspreid lagen, alles ongemeten veld. Volgens het landboek van 1727 bestond de zuidelijke helft van Beernem uit amper 79 ha land, 14 ha bos aan de rand van het veld en 1.307 ha woeste heide en plassen ! Alles ressorteerde onder de heerlijkheid van de Nieuwen, op een klein stukje van Zotschore na.

Vijvers in dat Bulskampveld te Beernem waren : de Beerentyvere, de Breevyvere, de Bertackvyvere, de Bruwaenevyvere, de Dammekensmoervyvere, de Bulscampvivers, de Cleenentroch, de Dweersvyvere, het Eecken Vyverken, de Ezél, de Geete, de Houtvyvere, de Jan Wyts Vyvere, de Cleenen Wulfmoer,

de Duyvelsmoer, de Knesselaere Moervyvere, de Kruisveltyvere, de Merschvyvere, enz. Alleen de heer van Wildenburg had in 1577 niet minder dan "60 viviers gheleghen up Bulscampvelt" (5e Penningkohier van Wingene).

Die vijvers waren ondiepe plassen ; zij zijn in het landschap nog gemakkelijk te herkennen als lage meersen of natte bossen. Enige werden eertijds geschikt gemaakt voor de visteelt, maar de meeste lagen in de zomer grotendeels droog, zodat de dieren erin konden grazen.

In 1750 was de ontginning op het Bulskampveld te Beernem nauwelijks begonnen. Midden een gebied van 1.200 ha ongemeten, woest veld lagen er zes hoeven, waarvan Hulslo, bij het huidige station, de grootste was.

Een hofstede die toebehoorde aan de heer van Doorne, gelegen bij de grens met Aalter, was 150 gemet groot onder land, bos, veld en vijvers als zij in 1725 aangekocht werd door de eigenaar van het naburige Bakensgoed op Aalter. Het landboek van Beernem vermeldt daarvan slechts 35 gemet 195 roeden als zijnde gemeten (1727). Maar in 1759 had de eigenaar die 150 gemet reeds voor het grootste deel tot landbouwgrond gebracht (cfr. Arth. Verhoustraete, Het oostelijk deel van het Bulskampveld en de ontginning ervan, Gent, 1960) ! Geert van den Bogaerde, uit Brugge, had al in 1640 omtrent 380 gemet veld en vijver gekocht te Beernem, voor een spotprijs, van een zekere Christiaan de Jonckheere. Zo woest was de streek toen nog, dat men af en toe schreef dat die 380 gemet op Ruddervoerde of op Oostkamp lagen !

Een nazaat van Geert — nl. Andreas van den Bogaerde, in 1749 gehuwd met Angelica Rotsaert — heeft in de jaren 1750-90 de ontginning van die gronden met kracht ter hand genomen. Dit is het tegenwoordige domein

met de hoeve Reigerlo te Beernem, zoals men duidelijk op de kaart van de Ferraris ziet. Het kasteel van Reigerlo is echter een eeuw jonger en werd pas in 1846 opgetrokken.

Gans de zuidwesthoek van Beernem, op de westzijde van de oude heerweg van Gent op Brugge, thans het "Lippensgoed" of het Provinciaal Domein Bulskampveld, was in 1760 nog heide en wildernis, zonder bebossing. Maar toen verscheen Lambert Malfait, een zeer ondernemend man !

Waarschijnlijk aangetrokken en aangemoedigd door het succes van de ontginners op het Bakensgoed, op Hulslo, op Reigerlo en andere, kocht Lambertus Josephus Malfait, zoon van Nicolas Joseph en van Marie Joséphe Delcourt, een hoeveelheid bijna waardelooze heidegronden en vestigde zich vóór 1770 te Beernem, op de plaats waar nu het kasteel van Bulskampveld staat. Zijn overlijdensakte zegt niet waar hij geboren is, doch hij was zeer vroeg weduwnaar en zijn echtgenote, Amelie de Calonne, stierf te Lannoy op 5 juli 1760.

Zij behoorde vermoedelijk tot de franse tak van de familie van Caloen. Lambert Malfait was landbouwer en bezat al spoedig verschillende paarden. Op zijn woest en totaal verlaten veld heeft hij de ontginning krachtadig aangevangen en doorgezet. Hij en zijn opvolgers hebben ontgonnen, maar vooral bossen aangeplant, zodra dit mogelijk bleek. De kaart van de Ferraris (1778) vertoont duidelijk zijn hoeve en de eerste ontginningskern er omheen. Het ging Lambert Malfait voor de wind. Hij kocht vóór 1800 nog heel wat gronden bij uit het nationaal domein en ook veel "zwart goed".

De man had maar weinig skrupules, want op 15 december 1800 verwierf hij eveneens de aangeslagen goederen van de Sint-Pietersabdij mits 13.000 fr (nl. 270 gemet bos, veld en vijver te Ruiselede, Sint-Pietersveld). Rond dezelfde tijd verbouwde hij zijn hoeve tot een eerste kasteel of buitengoed.

Hij overleed als een rijk man te Beernem op 10 floréal XI (1803), 67 jaar oud.

Bij zijn dood is het domein Bulskampgoed eigendom geworden van Eulísée Bulteau - Malfait Eulalie Sophie ; deze laatste was te Rijsel geboren in 1760. Eulísée Bulteau - Malfait, afkomstig uit Santes (Fr.), overleed op 16 maart 1834; hij bezat zes paarden en wanneer hij stierf was de ontginning zo ver gevorderd, dat er op het Bulskampveld maar nauwelijks 75 ha veld meer overbleven, bij de grens met Wildenburg. In 1834 kwam het Bulskampgoed

in handen van Jean Baptiste Joseph Barrois, geboren te Rijsel in 1784, en van zijn mede-erfgenamen. Zij verkochten het, om uit onverdeeldheid te treden, aan graaf Ferdinand de Meeus, directeur van de Nationale Bank van België, bij akte verleden te Parijs de 31 maart 1838.

Na het overlijden van graaf Ferdinand de Meeus (1867) en van zijn weduwe (1874) werd hun zoon, graaf Henri de Meeus, de volgende eigenaar. Het domein was toen 415 ha uitgestrekt en voor het grootste deel bebost. Graaf Henri de Meeus liet het kasteel van Bulskampveld herbouwen in de toestand waarin het zich thans nog bevindt. Hij verkocht op zijn beurt gans het goed in 1904 aan de heer Auguste Philips Lippens - t'Serstevens,

die kort daarop overleed († 18 september 1904). Na de dood van mevrouw Lippens - t'Serstevens in 1941, kwam gans het domein in het bezit van haar zoon, heer Raymond J. Lippens - de Béthune († 1964). Wanneer ook de barones de Béthune in 1969 overleed, zochten de erfgenamen Lippens een koper voor het kasteel en het bos. In 1970 kocht de Provinciale Overheid 201 ha aan, om die veilig te stellen voor de toekomst : naald- en loofbossen, het park, het kasteel, de vijver, weilanden, enz. Men sprak opeenvolgend of gelijktijdig van **Bulskampgoed** (naar de naam van het veld), **Lambertsgoed** (Lambert Malfait), 's **Gravengoed** (graaf de Meeus) en vooral van **Lippensgoed** (de bezitters van de 20e eeuw) ...

Insp. A. Ryserhove

DE KRUIDENTUIN

De kruidentuin in het provinciaal domein "Lippensgoed - Bulskampveld" werd in de omuurde moestuin bij het kasteel aangelegd. In de kruidentuin staan ongeveer 400 plantensoorten. We vinden er bomen, struiken, eenjarige, tweejarige en vaste planten, die alle behoren tot de keukenkruiden, de geneeskruiden of de nijverheidsgewassen. Deze drie groepen zijn in afzonderlijke gedeelten van de kruidentuin samengebracht.

De grootste groep planten behoort tot de geneeskruiden. Zowel de reeds lang gekende geneeskrachtige planten als de nieuw ontdekte soorten werden aangeplant. De groep van de nijverheidsgewassen omvat heel wat minder soorten. De vezelplanten, de olieplanten en de verfplanten werden in de mate van het mogelijke gegroepeerd. De keukenkruiden zijn de derde groep nutsplanten uit de kruidentuin. In dit gedeelte treffen we zowel de courant gebruikte als de minder gekende soorten aan. Het demonstratiekruidentuintje geeft ons een idee van hoe een kleinschalig tuintje er kan uitzien.

De historische betekenis van het kruid.

Van oudsher heeft de mens veel belang gehecht aan de planten in zijn omgeving. Verwonderlijk is dit niet, de plant was immers zowel voedingsgewas als materiaalleverancier. Hoewel beide toepassingen sterk hun stempel drukten op de algemene levensomstandigheden, is het voornamelijk het geneeskundig gebruik van het kruid dat cultuurhistorisch op de voorgrond treedt.

Dit medicinaal gebruik dateert van de vroege oudheid en werd eerst mondeling overgeleverd en later in de kruidenboeken opgetekend. Voor het Nederlandse taalgebied vormt het "Der naturen blommen"

van Jacob van Maerlant een eerste geschreven bron. Belangrijk wordt de kruidenkunde pas bij het verschijnen van het "Cruydenboek" van Rembert Dodoens (Dodonaeus) in 1554. Dit veelomvattend werk biedt een samenvatting van alle botanische en de daaraan verbonden medische kennis uit die tijd. De grote verdienste van Dodoens is dat hij alle tot dan toe beschikbare kennis heeft samengebracht en op een overzichtelijke manier geordend. Rond die tijd gaf ook Mathias de l'Obel (Lobelius) zijn kruidenboek uit, terwijl op naam van Karel de l'Ecluse (Clusius) meerdere boeken over planten verschenen. Deze standaardwerken werden gedurende zeer lange tijd gebruikt en vormden de basis voor vele later verschenen kruidenboeken.

De vroegste kruidentuinen werden bij de kloosters aangelegd. Naast groenten en keukenkruiden verbouwen de kloosterlingen ook geneeskruiden. Deze werden bij de verzorging van ziekten gebruikt. Later, bij de opkomst van de onafhankelijke apotheek, ontstond de apothekerstuin, die een vast sortiment aan kruiden diende te bevatten.

Het huidige gebruik van de kruiden.

De vele planten een geneeskrachtige werking hebben is algemeen bekend. De vooruitgang op chemisch gebied heeft er echter toe geleid dat de werkzame stoffen van de meeste geneeskruiden bekend zijn geworden en in de farmaceutische industrie nagemaakt worden. Maar bepaalde stoffen kan men slechts tegen hoge kosten vervaardigen, zodat de winning uit de plant zelf veel goedkoper is.

De werkzame stoffen uit de planten worden nog steeds onderzocht. Vele medicijnen die als zuivere stof worden toegediend, vertonen bepaalde bijwerkingen, die achterwege blijven als men plantenextracten gebruikt. En ook voor het ontdekken van nieuwe medicijnen bieden de planten nog vele mogelijkheden.

Dat de kruiden ook in de keuken worden gebruikt weet iedereen. Als toevoegsel of smaakmaker vinden ze tot in de fijnste keukens hun weg. Het overgrote deel van de keukenkruiden behoren tot twee plantenfami-

lies, de lipbloemigen en de schermbloemigen. De kruiden van deze families bezitten veelal de vluchtige, etherische oliën, die een specifieke reuk verspreiden en een kenmerkende smaak aan de gerechten geven.

De echte specerijplanten zoals de peper, kruidnagel, muskaatnoot, gember of vanille zijn alle tropische soorten. Enkel de saffraankrokus, een mediterrane plant, kan op onze breedtegring nog gedijen. Het dure saffraan bestaat in feite uit gedroogde stemfels van de krokusbloem. Voor 1 kg. saffraan zijn ongeveer 200.000 bloemen nodig.

Van de eertijds talrijke nijverheidsgewassen hebben slechts enkele goed stand gehouden. Waar vroeger de wilgetenen voor de mandenmakerij en de biezen bij het vervaardigen van stoelzaten werden aangewend, is men nu meestal op kunststoffen overgeschakeld. Ook de ruwe hennepvezel is van de markt verdrongen. Enkel het vlas, de basisplant voor de lijnwaadproductie, heeft zijn rechtmatige plaats behouden. Deze nuttige plant levert ons daarenboven de lijnzaadolie, een gekend smeermiddel. Andere plantaardige, al dan niet eetbare oliesoorten, worden uit het koolzaad, het rapzaad, het mosterdzaad, het blauwmaanzaad, het maïskorrel, de zonnebloempit of de sojaboon geperst.

Als kleurstofleverancier hebben de chemische middelen de plantaardige kleurstoffen nagenoeg volledig verdrongen. De meekrap werd nog tot op het einde van de 19e eeuw in de polders geteeld. Uit de wortel van deze plant bereidde men een rode kleurstof. Twee andere verfplanten, de wouw en de wede, zijn al veel langer van de markt verdwenen. De blauwkleurende wede werd reeds in de 16e eeuw vervangen door een in de tropen gewonnen plantaardige kleurstof, de indigo. Uit de wouw maakte men een gele of groene kleurstof.

Als de plantaardige genotsmiddelen bekleden de tabak en de hop een voorname plaats. De gedroogde bladeren van de tabak liggen aan de basis van een belangrijke industrietak. En welke onschatbare waarde de hop als smaakmaker van het bier bezit, is wel voor eenieder duidelijk.

FOTOCOPIEHUIS
DESNERCK D.

Torhoutsteenweg 196
8400 OOSTENDE

Wij fotocopieren voor u op :

- wit en gekleurd papier Din 80g.
- wit en gekleurd karton Din 170g.
- 1 of 2 zijden
- zelfklevende etiketten
- transparanten

V O O R :

- Studenten
- Onderwijs
- Verenigingen
- Zelfstandigen
- Enz...., enz....

